

LANDBRUKER'N

Hedmarken Nr 1. 2017

HAMAR

LØTEN

STANGE

Ringsaker
kommune

Ønsker du forutsigbare strømpriser i vinter?

Kundene våre er opptatt av forutsigbare vinterpriser, og vil samtidig ha lavest mulig strømpris om sommeren. Med **Agrol Forvaltning Aktiv** får du i både pose og sekk! Dette er en avtale der Eidsivas forvaltere overvåker strømmarkedet for deg, og sikrer deg en mer forutsigbar vinterpris i årets kaldeste måneder. På sommeren følger avtalen spotmarkedet. Vi har fått mange positive tilbakemeldinger om Agrol Forvaltning Aktiv, og anbefaler avtalen til alle som ønsker best mulig strømpris uansett årstid.

For bestilling, kontakt oss på **06262** eller se www.eidsivastrom.no/bedrift

Agrol Forvaltning Aktiv

Eidsiva

Vekstra Ringsaker yter bistand innen:

- Regnskap og fakturering
- Lønnsarbeid
- Budsjettering og rådgivning
- Driftsplan og eierskifte

Er du nysgjerrig på elektroniske løsninger?

Ta kontakt med oss for nærmere opplysninger om informasjonskveld i januar 2017. Arrangementet er gratis.

www.vekstra.no
rudshogda@vekstra.no
Tlf: 62 36 29 20

Vekstra
Ringsaker

Landbruker'n Nr. 1 – 2017, 15. årgang

Landbruker'n er et informasjonsblad for jord- og skogbruket på Hedmarken. Bladet utgis av Hedmarken Landbrukskontor og Landbrukskontoret i Ringsaker. Opplag 1500. Redaktør Andreas Karlsen. Forsidebilde: Skigard ved Prøysenstua.

Foto: Andreas Karlsen. Grafisk utforming: Hamar Media avd. Nydal

Har ordet – Kjell Åge Bjørnsrud, rektor Jønsberg videregående skole	3	Økt interesse for nydyrking	17
Landbrukskontorene	4	En regional merkevarer for storfekjøtt	17
Bioøkonomi for Hedmarksbonden	5	Beitesesongen 2016 i tall	17
Vinner av Innlandets matpris 2016 – Louise Gjør	6	Økt satsing på grønntroduksjon i Hedmark	18
Stor vekst i lokalmarkedet	7	Fortsatt midler til drenering	18
Matfatet – en mulighet for lokalmatprodusentene	8	Energiproduksjon basert på solceller og solfangere	19
Har du et SMIL-tiltak?	9	Satser på sol i Stange	19
Kulturminneplan for første gang i Ringsaker	9	Norgesmester i økologisk byggmesterskap	20
God respons på tilskuddsordningene innen skogbruk	10	Endring av tilskudd til utsatt jordarbeiding	20
Ny rotsjukdom på trær	10	Elgbeitetaksering i Ringsaker 2015 og 2016	21
Ungskogpleie og tynning i barskog	11	Fordeling av investeringsmidler til landbruket i hedmark 2016	21
Høy avvirkning i Ringsaker	11	Bekjempelse av kjempespringfrø	22
Tilskudd til skogkultur 2017	11	Priskontroll ved erverv av landbrukseieendommer	22
Tilstandsregistrering av skogsbilveier – stort behov for vedlikehold	12	Endring av toårsregelen ved husdyrkonsesjon	23
Nybygging og ombygging av skogsveger	12	Klimatiltak i landbruket	24
Krav til vanlig jordbruksproduksjon i forbindelse med tilskudd	13	Landbruksapp for storfeprodusenter	24
Nytt system for produksjonstilskudd og avløstetilskudd i 2017	14	Verdt å vite	25
Klare for Berlin og verdens største matmesse	15	Invitasjon til kurs i gjødselplanlegging for økologiske produsenter	25
Innmarksbeiter som ressurs for økt kjøttproduksjon i Ringsaker	16	Søknadsfrister 2017	27
Beitebruksplan for Ringsakerfjellet	16		

Har ordet

Foto: Gaute Moen, Hedmark Fylkeskommune

Jønsberg videregående skole – følg oss inn i en grønn framtid

Av **Kjell Åge Bjørnsrud**
Rektor Jønsberg videregående skole

Jønsberg videregående skole er en kombinert skole med tilbud innen naturbruk, teknikk og industriell produksjon, og påbygg 3 og 4. Vi gir også tilbud om landbrukskurs for voksne. Dette tilbys til de som er over 25 år og skal inn i næringa. Tilbudet gjennomføres med samlinger en gang i måneden over to år. Studiet tar for seg felles programfag for vg2 og vg3. Elevene som går på naturbruk på Jønsberg videregående skole får ulike muligheter til å velge det de er interessert i. Vi tilbyr ulike profiler rettet mot landbruk og nisjenæringene på både vg1, vg2 og etterhvert vg3.

Allsidig landbruk – gir elevene en bred kompetanse innenfor det tradisjonelle landbruket.

Muligheter for fordypning mot skogbruk, husdyrbruk og planteproduksjon.

Friluftsliv – gir elevene en grunnkompetanse i tradisjonelle landbruksfag med en bred kompetanse innenfor friluftsliv. Det enkle friluftsliv vektlegges med turer og overnatting til alle årstider. Jakt, fiske, kajakk og turisme er andre tema.

Hund – gir elevene en grunnkompetanse i tradisjonelle landbruksfag med en bred kompetanse innenfor hund. Kommunikasjon, stell og ulike bruksområder for hund vektlegges.

Sports- og familiedyr – gir elevene en grunnkompetanse i tradisjonelle landbruksfag med en bred kompetanse innenfor sports- og familiedyr. Kunnskap om ulike dyreslag og stell vektlegges. Bruk av dyra knyttes opp mot «Inn på tunet» og samarbeid med vårt nærmiljø.

Hest – gir elevene en grunnkompetanse i tradisjonelle landbruksfag med en bred kompetanse innenfor hest. Kompetanse innenfor hest er knytta til bruk og stell som en del av en profesjonell yrkesutøvelse.

Skolen fremstår som en helhetlig enhet med store ressurser som daglig brukes i undervisning. Vi har et moderne bygg for teknikk og industriell produksjon, 10 000 dekar skog med stor variasjon i naturtyper, 1 000 dekar jord, moderne fjøs med over 60 melkekyr med robotmelking, ammeku og griser. Jønsberg har veldig god søkning og gjennomføring (84,5 %) av dagens tilbud, og det skyldes først og fremst mulighetene som ligger i kombinasjonen yrkesfag og studiekompetanse. Dette er viktig for fagmiljøet. Robuste fagmiljøer gir positiv effekt også når det gjelder rekruttering og for å beholde kompetanse. Jønsberg har i dag høy pedagogisk kvalitet og skårer høyt på undersøkelser sammenliknet med skoler i eget fylke og på landsbasis. I en skolekvalitetsundersøkelse utført av skoleforskere ved NTNU våren 2016 kom Jønsberg vgs på 17. plass i Norge av alle videregående skoler, nest best i Hedmark.

For Jønsberg videregående skole sin del genererer naturbrukstilbudet behov for internat, som inkluderer utstrakt bruk av gårdsbruket og skogen som læringsarena i den ordinære undervisningen. Jønsberg rekrutterer i dag fra mange kommuner i Hedmark. Fra Ringsaker, Åmot, Trysil, Elverum, Solør, Glåmdalen, Odalen foruten Hamar, Stange og Løten. Når internatet står ferdig rehabilitert vil det ha en kapasitet på 54 utleierom. Dette vil gi enda større muligheter for skolens tilbud.

Skolen profilerer seg som en grønn videregående skole. Det forplikter, og i den sammenheng har vi miljøsertifisert skolen og tilbudet til elevene gjenspeiler også denne profilen. Derfor tilbyr vi «grønne realfag» som fordypning innen naturfag, biologi, matematikk og kjemi. Vi er en del av Heidnerklyngen og ser relevansen mellom dagens tilbud på Jønsberg knyttet opp mot «Det grønne skiftet». Det skjer mye interessant på dette området nå, en satsing på naturbruksskolene er en satsing på ungdommen som er framtida. Hedmark har gode muligheter og fortrinn med grønne ressurser, sterke kompetanse- og forskermiljøer, høgskolemiljøer innen skog, jordbruk og bioteknologi. Men grunnlaget legges i et godt videregående opplæringsstilbud. Vi mener at naturbruksskolene er høyaktuelle for hvordan dette skal integreres i videregående opplæring. Det å være en del av Heidnerklynga gir stor inspirasjon og mange spennende undervisningsopplegg, og større valgfrihet for våre elever. Vi sitter med de naturgitte ressursene med skog, dyr og planter. Integrering inn i dagens undervisning skjer i en småskala, men vi ønsker å utvikle undervisningsoppleggene ytterligere. Disse mulighetene må utnyttes, og da må vi starte med ungdommene og gi dem en opplæring som skaper interesse for miljøet, teknologien og de alternative energiformene som det finnes mange av i dag.

Bak fra venstre: Anton Tøsti, Stein Enger, Bent Roger Hegg
Foran fra venstre: Anne Hval, Hege G. Ottinsen, Hilde H.
Langeland, Arild B. Wenersgaard

Ansatte på landbrukskontoret i Ringsaker; fv. Andreas Karlsen, Stein Inge Wien, Finn Sønsteby, Odd Willy Sandbakken, Sigrun Sigurjonsdottir, Gerd Lodden Solberg. Foran; Ole Fredrik Dæhli, og Anne Marthe Lundby.

Hedmarken (Hamar, Løten, Stange)

Stein Enger – 62 56 24 26 / 90 69 39 35
stein.enger@stange.kommune.no

Karl Owren – 62 56 24 22 / 97 01 86 79
karl.owren@stange.kommune.no

Arild B. Wenersgaard – 62 56 24 27 / 92 46 67 91
abw@stange.kommune.no

Hilde Hauge Langeland – 62 56 24 28 / 92 24 49 39
hilde.hauge.langeland@stange.kommune.no

Hege G. Ottinsen – 62 56 24 24 / 41 66 38 05
hege.ottinsen@stange.kommune.no

Anne Hval – 62 56 24 20
anne.hval@stange.kommune.no

Bent Roger Hegg – 62 56 24 25 / 95 27 09 85
bent.roger.hegg@stange.kommune.no

Anton Tøsti – 62 56 24 23 / 91 76 39 70
anton.tosti@stange.kommune.no

Internettisider: www.stange.kommune.no/landbruk
www.facebook.com/hedmarken.landbrukskontor

Sentralbord Landbruksenteret: 62 53 30 50

Postadresse: Hedmarken landbrukskontor,
Postboks 214, 2336 Stange

Besøksadresse: Høyvangvegen 40, 2322 Ridabu

E-post: post@stange.kommune.no

Ringsaker

Stein Inge Wien 62 33 55 63 / 48 09 28 74
siw@ringsaker.kommune.no

Andreas Karlsen 62 33 55 60 / 95 84 51 40
kaa@ringsaker.kommune.no

Finn Sønsteby 62 33 55 64 / 91 13 04 07
fso@ringsaker.kommune.no

Odd Willy Sandbakken 62 33 55 65 / 45 47 37 99
ows@ringsaker.kommune.no

Gerd Lodden Solberg 62 33 55 66 / 97 97 84 73
gl@ringsaker.kommune.no

Ole Fredrik Dæhli 62 33 55 67 / 95 18 55 60
ofd@ringsaker.kommune.no

Anne Marthe Lundby 62 33 55 68
aml4@ringsaker.kommune.no

Sigrud Sigurjonsdottir 62 33 55 69
sisi@ringsaker.kommune.no

Internettisider: <http://www.ringsaker.kommune.no/landbruk>

Landbrukskontoret: Tlf. 62 33 55 60

e-post: postmottak.landbruk@ringsaker.kommune.no

Postadresse: Ringsaker landbrukskontor, pb. 14, 2360 Rudshøgda

Besøksadresse: Stolvstadvegen 9, 2360 Rudshøgda

Landbruksvikarordningen i Ringsaker

Arnfinn Olsen – landbruksvikar.

Tlf: 62 36 87 23 (p)/ 951 21 091

Odd Willy Sandbakken – daglig leder

Tlf: 62 34 34 50 (p)/62 33 55 65 (a)/454 73 799

Arnfinn Olsen

Bioøkonomi for Hedmarksbonden

Av **YNGVE SÆTRE**
Bioøkonomiserer
Hedmark Kunnskapspark

Av **ANDERS T. ØFSTI**
Arena Heidner, Hedmark Kunnskapspark

Bioøkonomi får stor oppmerksomhet for tiden, og i vårt område er både næringsklyngen Arena Heidner og bioøkonomiseret BioSmia viktige utviklingsaktører innen bioøkonomi. Men hva er egentlig bioøkonomi, og hvilken betydning gir dette for bonden og skogbrukeren? Bioøkonomi er i prinsippet all verdiskaping basert på fornybare biologiske ressurser. Det omfatter jordbruk, skogbruk og sjømatnæringene. Det inkluderer også all næringsmiddelindustri, skogindustri, bioenergi, bioteknologi, genetikk og avlsarbeid. Det omfatter derfor de næringene som har betydd mest for Hedmark opp gjennom historien.

Det nye i bioøkonomien er at man ser alle disse biologiske næringene i sammenheng, og vil utvikle samarbeid og nye produkter på tvers av næringene. Utnyttelse av restråstoff og restprodukter er sentralt. Det er et mål å utnytte alle verdier i verdipyramiden. Det er også et poeng at ressursene skal være kortreiste og foredlet på en bærekraftig måte.

Bonden og skogbrukeren i Hedmark bør ha alle forutsetninger for å bli sentrale i den nye bioøkonomien. For det første er ikke dette så «nytt». Bonden driver med bioøkonomi i dag, og vi vet at hedmarksbonden er både kompetent og tilpasningsdyktig. For å ta del i veksten i bioøkonomien er det mest nærliggende å satse på å forbedre sin eksisterende virksomhet. Dette ved å gjøre den mer bærekraftig og produktiv.

God ressursutnyttelse hvor alle deler av råstoffet utnyttes er en sentral idé i bioøkonomien. I fiskeindustrien ser vi at alle deler av fisken nå utnyttes i større grad - fra innmat til skinn. I jordbruket ser vi noe av det samme. Potetskall og eggesskall er restprodukter som tidligere var et problem å bli kvitt, men hvor det nå utforskes stadig flere måter for hvordan dette kan brukes til verdiskaping.

Kanskje kan bonden tenke i samme baner i sin egen drift. Kan frukt- og grønnsakavfall utnyttes i et bioraffineri slik at man får ut verdifulle proteiner og fettråvarer? Kan halmen brukes som biobrensel i et gårdsanlegg? Kan husdyrgjødselen brukes til produksjon av biogass? Kan biogassen fermenteres bakterielt

og produsere fôrprotein? Kan skogsavfall og GROT brukes til å produsere skogsflis til biobrensel? For slike produksjoner er det ofte nødvendig med investeringer, og Innovasjon Norge har mange ulike støtteordninger for dette. I mange tilfeller kan det også være aktuelt at flere gårdbrukere samarbeider om for eksempel et biogassanlegg.

Bioenergi peker seg ut som et mulig område som bønder kan utvikle innen bioøkonomien. Men det finnes mange andre områder, og utviklingen skjer raskt. Noe av det mest interessante er biokull. Dette lages ved å varme opp biomasse, for eksempel halm og trevirke, til 500-700 grader under begrenset oksygentilførsel. Prosessen kalles pyrolyse og gir også bioolje og biogass. Biokull har en gjødslingseffekt, og forsøk fra ulike deler av verden har vist en gjennomsnittlig avlingsøkning på 10 % ved bruk av biokull i jordsmonn. Biokullet fungerer nesten som en svamp og har en unik evne til å holde på, og gi fra seg, næringsstoffer til planter. Biokull binder også vann og motvirker dermed tørke. Biokull i jord lagrer karbon i hundrevis av år, og er derfor et meget godt klimatillegg.

Det er flere forsøk i gang med biokull i Norge, blant annet på Haslemoen i Väler. Imidlertid er biokull ikke systematisk i bruk i vårt land. Men hvis biokull har de effektene som forsøkene antyder vil dette trolig komme. I fremtiden kan man tenke seg produksjon på det enkelte gårdsbruk, mobile produksjonsanlegg eller at det etableres et marked for kjøp og salg av biokull. Med våre ressurser innen halm og skogsråstoff bør det være gode muligheter for at Hedmark kan være først ute og ta en ledende posisjon innen bruk, produksjon og omsetning av biokull i Norge. Hedmarksbøndene er også skogeiere, og de bør ha stor interesse av at det etableres produksjon av biodrivstoff i vårt område. Dette vil også sikre avsetning på skogsvirke.

Et annet område innen bioøkonomien er presisjonsjordbruk. Dette går ut på at avansert teknologi tilpasser behandlingen av jord og planter til variasjoner på det aktuelle jordet. Målet er at riktig tiltak settes inn på rett tid gjennom bedre utnyttelse av innsatsfaktorer som gjødsel og plantevernmidler. På dette området er det allerede gjort et betydelig utviklingsarbeid i forskningsmiljøet på Ås. Stik-

kordet er små robotiserte maskiner som gjør det åkeren trenger, men ikke mer. Konseptet ble presentert på årets Blæstaddag i august. Slike maskiner kan for eksempel UV-behandle jordbærplanter for gråskimmel. Alt tyder på at presisjonsjordbruk kommer når marked og produksjon er etablert. Teknologien er i stor grad på plass allerede.

Samlet sett handler bioøkonomien om å utnytte alle ressurser på en bedre måte i en sirkulær bevegelse. Samtidig handler det også om å se potensial for nye produkter av biomasse, og finne områder der fossilbaserte produkter kan erstattes av produkter basert på biomasse. Slik sett er det grønne skiftet og overgangen til et lavutslippssamfunn en viktig drivkraft for utviklingen av bioøkonomien.

For den enkelte bonden gir bioøkonomien en lang rekke muligheter. Ikke nødvendigvis i form av storskala produksjon og radikal omlegging, men i form av ulike tiltak for å gjøre driften mer bærekraftig, klimavennlig og økonomisk.

Vi er overbevist om at Hedmarksbonden har mye å hente på en slik utvikling, og Hedmark Kunnskapspark vil gjerne samarbeide med landbruket om innovasjonsprosjekter innen bioøkonomi. Vårt fremste verktøy for dette blir **BioSmia bioøkonomiserer**, som er under etablering. Vårt mål er at dette skal bli et ledende senter for markedsrettet utvikling innen bioøkonomi både regionalt og nasjonalt.

Bioøkonomien er ikke ny, men den blir enda viktigere i fremtiden. Vår oppfordring til Hedmarksbonden er: Du er allerede en sentral aktør i bioøkonomien. Tenk ressursutnyttelse, samarbeid og optimalisering av driften. Dette vil styrke både bioøkonomien og din egen virksomhet.

Vinner av Innlandets matpris 2016

– Louise Gjør

Av **BENT ROGER HEGG**
og **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Louise Gjør tok over Fredheim gård i Stange i 2008. Hun har i flere år solgt egenproduserte egg direkte fra gården, og egne grønnsaker fra et kjøleskap langs veien. Hun så at det var marked for de lokalproduserte råvarene og bestemte seg for å starte gårdsbutikk. 15. april støpte de grunnmuren til butikken, og 23. juli var det åpningsdag. Siden har folk strømmet til Fredheim gård for å kjøpe lokale produkter. Under årets mat- og landbruksfestival i Vikingskipet, fikk Louise Gjør utdelt prisen "Innlandets matpris 2016".

Av 24 Facebook-nominerte bønder, ble fire stykker plukket ut til finalen av en jury. Louise hadde ikke regnet med vinne over de tre andre dyktige kandidatene; Rørosmat, Helen Davey (gårdsmeieri) og Charlotte Mohn Gaustad. Men dama fra Stange stakk av med over 2/3 av stemmene, og ble både rørt og glad da hun fikk beskjed om at hun var vinneren.

Det hele startet med eggene. Louise tok over en gård med verpehøner og hadde utsalg av

Foto: Louise Gjør

Foto: Hege G. Ottinsen

Louise Gjør

egg fra hønehuset. Dette er fortsatt grunnsteinen i gårdsutsalget. Ulike grønnsaker er testet gjennom årene og solgt fra kjøleskapet langs veien. I dag selger hun alt fra egg og grønnsaker til sjokolade, ost, saft og syltetøy.

Når vi kjører inn på tunet kjører vi «bakvegen», med stor skilting om å kjøre forsiktig – små barn og bønder går løse! Vi passerer flere lager fulle av kål og løk. Hønehuset rammer inn tunet rundt gårdsbutikken og utsikten mot Mjøsa er nydelig. Det er riktignok vinter i lufta, og landskapet er ikke like frodig som en flott sommerdag. Allikevel kan en se for seg hvilken opplevelse det er å komme hit i strålende sol, parkere til utsikten av glitrende Mjøsa, for å spise is fra Bakken øvre, og drikke et glass jordbærsaft fra Elton Søndre attåt.

Vi rives tilbake til virkeligheten og et heller kjølig vindgufs fra Mjøsa av en kvinnestemme som roper at det straks er åpent, før hun forsvinner inn i hovedhuset. Vi er ti minutter for tidlig ute, men folk er allerede i sving. Louise holder på å gjøre klar seg selv og familiens nyankomne, så ei venninne som bare er innom en tur åpner for oss. For her er det mange i arbeid. Louise presiserer at hun ikke hadde klart dette alene. Her har familie og venner, naboer og kolleger stilt opp. For det er mye å henge fingrene i! Bare minutter et-

ter vi har kommet inn i butikken kommer de første kundene, presis klokken 12. Det skal kjøpes egg.

Louise kommer fra en familie med driftige kvinnfolk. Det var farmora som i 1939 kjøpte Fredheim på det åpne markedet. Folk mente hun måtte være gal, kvinner gikk ikke rundt og kjøpte seg gårdsbruk på den tida. Men gårdsbruk ble det, og det ble prøvd mange forskjellige produksjoner. Alt fra kylling, egg og ku til pelsdyr, hest og epler. Også faren, som tok over i '69 prøvde litt forskjellig, blant annet mangold og solbær. Med vekslende hell. Louise mener at de ikke hadde de riktige markedsføringskanalene på den tida. For markedsføring er viktig. Facebook-innlegget om åpninga av gårdsbutikken hadde 30 000 lesere. Det er mange folk! Spesielt med tanke på at det bare bor drøyt 20 000 i Stange kommune.

Under selve åpningshelga var det 1200 gjester innom butikken. Hun har hatt oppe i snart fem måneder, og Louise er strålende fornøyd med utviklingen. De har vært spent på trafikken på tunet, men slik løsningen ble med bygg og parkeringsplass så ser de faktisk ikke gjestene fra hovedhuset. Verre var det under åpningshelga. Da måtte naboen trå til som parkeringsvakt, en jobb som ble tatt svært seriøst. En plan for parkering ble satt opp og biler ble elegant geleidet inn og ut av provisoriske parkeringsplasser. De kom seg gjennom helga, med god hjelp utenfra.

Spesielt faren til Louise var skeptisk til gårdsbutikken og alt det trafikken på tunet ville dra med seg. Gårdsutsalget har vært på prat lenge, men det har vært mye fram og tilbake. På spørsmål om hvordan andre vil beskrive Louise svarer hun at faren nok syns hun er fryktelig treg. Faren er vant til å måtte jobbe for alt som skal være gjort. Alt måtte planlegges mye bedre før, ting tok lengre tid. Dette har nok endret seg litt for dagens generasjon, som kanskje har en litt mer «det or'nar seg»-holdning. Louise var derfor spent når hun skulle annonsere at hun hadde bestemt seg for å bygge helt uten grunn. Faren hadde allerede tenkt på hvor butikken skulle stå, så det var bare å sette i gang. Han har vært med gjennom hele prosessen og Louise får ikke presisert hvor viktig det er å ha en god «kårkæill».

Det var mye tenking og planlegging i forkant

av gårdsutsalg, men når de først satte i gang gikk jobben fort. De har brukt lokale folk hele veien, og mener dette er en suksessfaktor for at alt skal gå på skinner. Lokale entreprenører har kontakter og kjennskap til kommunen, er kjente i området og har muligheten til å stikke innom dersom det skulle være noe. Alt har gått som planlagt og Louise skryter av alle som har bidratt. Hun har fått støtte fra Innovasjon Norge, i tillegg til hjelp og rådgiving fra kommunen. Gårdsbutikken i stavlaft sto

klar til åpning som planlagt. Nettverket som er på Hedmarken rundt lokalmat har vært og er viktig.

Som nevnt så er det eggene som er grunnen til at det ble et gårdsutvalg. I tillegg til egne egg har det blitt prøvd en del forskjellige grønnsaker. I dag produseres det 100 tonn blomkål til industri, 170 tonn kepaløk, 220 tonn kål og 20 tonn jordskakk. I tillegg har hun tomater, bønner og snack-agurk. Sammen med varer

fra andre produsenter har hun nå 156 varelinjer i butikken. Hun vil prøve å fylle på med nye og annerledes ting, og er ikke redd for å prøve noe utenom det vanlige.

Gårdsbutikken har et bredt utvalg av varer, både spiselig og til pynt. Så hvis du trenger en bursdag- eller vertinnegave, vet du hvor du kan få tak i fornuftige gaver som absolutt alle har bruk for!

Foto: Louise Gjør

Stor vekst i lokalmatmarkedet

Av **TURID WINDJUSVEEN OLSEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Salget av lokalmat og drikke vokser. Tall fra Nielsen Scantrack viser at norske dagligvarebutikker har en økende omsetningsvekst av lokalmat i butikk på 8,8 % og utgjør totalt 4,8 milliarder kroner. Omsetningsveksten er 2,5 ganger høyere enn i resten av dagligvaremarkedet. Tallene omfatter ikke omsetning på Bondens marked, gårdsutvalg, matfestivaler, hoteller og restauranter. Derfor er den reelle omsetningen etter lokalmat betydelig høyere enn 4,8 milliarder. Bare Bondens marked hadde en økning i salget på 14,3 % fra 2014 til 2015. I 2015 omsatte Bondens marked for 66,2 millioner.

Stortingsmelding 31- Garden som ressurs, har som mål at lokalmat skal omsette for 10 mrd. kroner innen 2025. Dette målet er

halveis nådd, og man vurderer om tallet må justeres opp. Dette er gledelig!

Innenfor reiselivet er det også en stadig større etterspørsel etter lokal mat. Lokalmatopplevelser blir stadig viktigere for utenlandske og norske turister. I 2014 kjøpte 43 % flere turister lokalmat på reise i Norge sammenlignet med året før, viser en ny undersøkelse gjort for Innovasjon Norge. De matglade turistene la igjen 660 millioner kroner mer enn gjennomsnittsturistene.

Også i Hedmark ser vi en positiv utvikling innenfor lokalmat. Vi ser at tilgjengeligheten til lokalmat er økende og at det er etablert flere spennende utvalgssteder det siste året. I Hamarregionen er blant annet Matfatet i Ringsaker og Fredheim Gårdsutvalg på Stange gode eksempler på dette. Og er steder det anbefales å ta seg en tur innom for å se mangfoldet og utvalget av lokale matskatter fra vår region. Vi ser også mye spennende

som skjer innenfor matfestivaler og arrangementer. Julemarkedet på Hovinsholm, Innlandsmarkedet i Moelv, og Midt i matfatet i Vikingskipet Vikingskipet kan trekkes frem som gode eksempler av flere.

Produsentene i regionen har igjennom en to-års periode etablert et nettverk med hjelp fra Fylkesmannen, Hedmarken landbrukskontor, Ringsaker landbrukskontor, Hamarregionen utvikling og Ringsaker kommune. Produsentene ser nytten av å ha en møtetearena i forhold til erfaringsutveksling, kompetansepåfyll og felles samarbeid. Målet er at man også skal kunne samarbeide tettere rundt salg- og distribusjon av lokalmat slik at hverdagen skal bli enklere for både produsent og innkjøper. Dette kan bli et spennende samarbeid på sikt. Lokalmat er et satsingsområde og vi gleder oss til fortsettelsen og til å kunne bistå produsentene gjennom nettverksarbeid, kompetansepåfyll, omdømmebygging og finansiering.

Matfatet – en mulighet for lokalmatprodusentene

Av **ANDREAS KARLSEN**
Ringsaker landbrukskontor

Matfatet åpnet 7. mai 2016, noe som ble behørig markert, og gitt bred omtale i pressen.

Matfatet skal være et utstillingsvindu for stuttreist mat, og synliggjøre det innovative arbeidet som skjer hos lokale gårdbrukere og produsenter i Mjøsområdet både innen småskal- og storskalaproduksjon. Det skal gi plass for småskalaprodusenter som ikke får plass i de vanlige matvarekjedene, gjennom å samle dem i et utsalg, et «matfat». I tillegg til å fronte Ringsaker som matkommunen skal Matfatet være en magnet for å trekke folk til handels- og opplevelsesstedet Brumunddal.

Matfatet driftes av arbeids- og inkluderingsbedriften MjøsAnker AS, som står for den daglig drift, og for markedsføring via egen hjemmeside og sosiale medier. Initiativtaker er Ringsaker kommune, og engasjementet for etableringen har vært stor både blant politisk og administrativ ledelse i kommunen. Beliggenheten er sentralt ved det nye torget i Brumunddal, i lokaler leid av Tema Eiendom.

Interiøret i Matfatet er verdt en studie i seg selv, og også her er det satset på lokale og «kortreiste» løsninger. Det har vært et ønske om å gi lokalene et uttrykk sammensatt av det jordnære, rustikke, røffe, glamorøse, moderne og eksklusive(!). «Rom for rom» Interiør as i Brumunddal har stått for interiørmessige løsninger og Design D, også Brumunddal, har spesiallaget et torgbord som er selve hjertet i utsalg.

I tillegg til en butikk full av lokale råvarer og delikatesser er det sitteplass til 30 spisegjester. Matfatet tar imot bordbestilling, og kan også ha lukkede selskaper for 30 til 50 personer. Om sommeren er det uteservering mot torget og ut i gågata. Meny i restauranten er en blanding av faste innslag, og mer sesongbaserte varianter, og en finner alltid gjeldende meny på www.matfatetringsaker.no.

På Matfatet er produktene samlet på ett sted, kombinert med mye kompetanse på mat. En fast stab bestående av driftsleder Hege Knatterud Nordtorp, sjefskokk Erlend Brænden, og arbeidsleder Tom Costa Rosenlund, Ingvild Sæten og Maren Kirkeby-Haugen er på plass. Dette er en dyktig stab med både kokkefaglig- og slakterkompetanse, i tillegg til bred matfaglig kompetanse og lang erfaring fra omsetning og salg av mat. Alle brenner for å selge lokale, gode råvarer. Det er også viktig å kunne formidle de gode historiene knyttet til den lokale maten videre til kundene. Her

får kunden veiledning, og råd om råvarer, og hvilke varer og smaker som passer sammen.

I tillegg til den faste staben, kommer medarbeidere som er i ulike jobbsøkerfaser, og er inne for arbeidstrening og praksis hos MjøsAnker. Noen får blant annet prøve seg i en sjåførjobb gjennom å hente inn varer fra leverandørene som ønsker henting. Sjåførene kommer i kontakt med mange og får nyss om ledige jobber som kan være aktuelle for andre deltakere hos MjøsAnker.

Matfatet har fått en veldig positiv mottakelse blant produsentene, og man har opplevd lite skepsis. De skal da heller ikke være en konkurrent, men et ekstra tilbud for å få produkter ut i markedet. Flere opplever mersalg i egne gårdsutvalg etter å ha fått produktene inn på Matfatet. Det er fullt mulig for produsentene å være tilstede og presentere og demonstrere sine egne varer. Da kan man selv fortelle historien knyttet til sine egne produkter, gården og produksjonen.

Matfatet har også fått veldig god mottakelse blant de som driver forretning i Brumunddal. De ser verdien av Matfatet, og at de er med og drar kunder til sentrum. En utvikling man ser nå, er at folk gjerne spiser på Matfatet. Når kundene får servert tilberedte råvarer, handler de gjerne med seg de samme råvarene hjem. Matfatet mener selv de utfyller og kompletterer Brumunddal som et alternativt sted for å spise, og at dette er med på å løfte Brumunddal. Flere tilbydere gir valgmuligheter, og et større tilbud ser ut til å få flere til å velge og spise ute. Det kommer ikke bare kunder fra Brumunddal og Ringsaker for å handle og spise, men folk fra hele Mjøsområdet. Samtidig ønsker man å fange oppmerksomheten til turistene, og spesielt den strømmen av fjellturister som passerer Brumunddal på vei til og fra Sjusjøområdet.

Planene fremover er å jobbe videre med å skaffe nye varer og leverandører, og ha enda mer fokus på arrangement, og få leverandørene inn i Matfatet på arrangementer – med de gode historiene sine.

Så langt har antallet leverandører ligget mellom 40 og 50, men dette varierer både på grunn av sesongmessige svingninger og fordi en del produserer såpass små kvanta at de kan være tomme i kortere eller lengre perioder. Matfatet er alltid på jakt etter nye produkter å ha i hylene. I skrivende stund skulle de gjerne hatt inn

Foto: Matfatet

honning, pølser og syltede gresskar! Men det er markedet som bestemmer hva som selger. Samtidig er det viktig å få testet ut flest mulig varer, både for Matfatet og produsentene. Matfatet kjører en veldig uformell tone, og det bør være en lav terskel for å ta kontakt. «Alle som har produkter de vil selge, må ta kontakt,» fremholder driftsleder Hege. Matfatet legger seg på priser som gjør at de ikke blir en konkurrent til produsentenes egne gårdsutvalg. Mange leverandører foretrekker å komme med produktene sine selv, de føler en stolthet over produktet og setter pris på den direkte kontakten med de ansatte på Matfatet. Andre ønsker henting på gården. I dag er det henting av varer fra Helgøya, Nes, Stange og Løten. Dette kan utvides og tilpasses etter avtale. Sjåførene får rute tilpasset hvem som ønsker henting, og henter også slakt på Nortura. Matfatet skal være til for hele regionen, som et utstillingsvindu med mangfoldet av lokalprodusert mat. Her skal jordbruket i Innlandet, og Ringsaker som matkommune, promoteres. Matfatet ønsker å være en god ambassadør for gårdene, og fortelle hvor maten kommer ifra, hvem som har produsert den og hvordan den er produsert. For de ansatte på Matfatet er det viktig å kjenne historien fra jord til bord på det som selges, og kunne formidle dette videre til kundene.

Veien videre er å bygge på det etablerte konseptet, øke antall spisegjester, og kanskje satse litt mer på catering. Samarbeider med andre bedrifter i Brumunddal, blant annet med Bakeriet og Hos Hai. Målet er mest mulig lokalprodusert og kortreist, men det gjelder ikke alt, som f.eks. Fjellgris fra Valdres, som bidrar til et bredere vareutvalg. Men noen må gjerne komme med «Fjellgris fra Åstaldalen», sier driftsleder Hege.

Har du et produkt du ønsker å selge eller teste ut, ta kontakt med Matfatet ved driftsleder Hege Nordtorp Knatterud, på telefon 415 35 585, eller via e-post hege.nordtorp.knatterud@mjosanker.no. Eller stikk innom Matfatet for å slå av en prat og se på hva Matfatet er og har!

Har du et SMIL-tiltak?

Av **TURID STALSBERG**
Hedmarken landbrukskontor

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er en ordning som favner mange ulike tiltak. Hensikten er å fremme natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Eksempel på SMIL-tiltak er dammer, alléer, bevaring av verneverdige bygninger (for eksempel stabbur, smier, bryggerhus, seterhus), sti/turvei, skjøtsel av kulturminner, istandsetting av gamle beiter, utbedring av hydrotekniske anlegg (utover vanlig grøfting) og fangdammer.

Nytt fra 2017

For de to siste søknadsomgangene har det vært en begrensning i hvem som kan søke SMIL-tilskudd. Dette har gått utover eiere av landbrukseiendommer som leier bort jorda. Vi kan med glede melde om at det i fra 2017 åpnes opp igjen for at alle eiere av landbrukseiendommer kan søke SMIL-midler. Vilkåret er endret til at jordbruksarealene tilhørende eiendommen må være i drift med en tilskuddsberettiget produksjon.

Søknad sendes til ditt landbrukskontor innen 15. april.

Søknadsskjema finnes på Fylkesmannen i Hedmark sine nettsider.

Ditt landbrukskontor bistår med veiledning, så ta kontakt med oss!

Kulturminneplan for første gang i Ringsaker

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker kommune er nå i gang med å sende sin første kulturminneplan på høring, en plan der minner fra fjern og nær fortid blir formidlet. Ringsaker er rik på kulturminner, og dagens Ringsaker er et resultat av naturgrunnlaget, arbeid og kultur, og er på den måten nært knyttet til historien. Kulturminneplanens hovedformål er å bidra til å gjøre innbyggerne og forvaltningen klar over hvilke ressurser som finnes i kommunen. Planen skal danne grunnlag for at kulturminneverdiene får en tydeligere plass

i saksbehandling og arealforvaltning i kommunen, men også vekke interesse for kommunens fortid og identitet hos skoleelever og befolkningen ellers.

Det er utført en rekke registreringer av fysiske kulturminnene som forteller om hverdag og fest, og hvordan folk har levd opp gjennom tidene. Kulturminneplanen formidler historier om Ringsaker gjennom **temaene landbruk, setre, industri, byer og tettsteder, ferdsel og andre kulturminner**. Det er skrevet fortelling med utgangspunkt i faste gjenværende kulturminner, men også med noe annen informasjon for å vise en helhet og bakgrunn for kulturminneverdiene. Byg-

ninger, stier og landskap er kilder til historie og et grunnlag for opplevelser, forbløffelse og nysgjerrighet.

Planen gir en smakebit på hva kommunen har å by på av kulturminner. Landbruket er en stor bidragsyter med sine mange kulturminner og -miljøer. Dette kan landbruket selv dra nytte av i forbindelse med utvikling av gardsturisme og annen nyskaping på gården, men også gi rom for ettertanke og hensynsfull planlegging ved nye investeringer på gården. De fleste registrerte kulturminnene er lagt inn i et kart som ligger digitalt, og vil etter hvert bli tilgjengelig for alle. Her er det plass til nye registreringer og historier!

God respons på tilskuddsordningene skogsgjødsling og tettere planting

Av **BENT ROGER HEGG**
Hedmarken landbrukskontor

I statsbudsjettet for 2016 ble det bevilget 27 mill. kr til to skogtiltak; gjødsling av skog og tettere planting etter hogst. Begge tiltak gir økt CO₂-fangst, og er en oppfølging av stortingsmeldingen om norsk klimapolitikk og det etterfølgende klimaforliket.

Det har i 2016 vært stor interesse for de nye ordningene. Bare her på Hedmarken ble 10 000 daa gjødslet, noe som utgjør 20 % av det samlede skogareal som ble gjødslet i fylket. Innenfor Mjøsen skog sitt nedslagsfelt stod Hedmarken for over 75 % av den samlede skogsgjødslingen som ble utført.

I forhold til tilskuddsordningen «tettere planting» har det også her vært bra respons. Til sammen så har det i 2016 blitt plantet over

Helikoptergjødsling

Foto: Skogkurs

2 millioner planter her på Hedmarken. Vi har registrert at planteantallet har økt i de fleste kommuner fra 2015 til 2016. På fylkesnivå har plantetettheten økt fra 180 pl/daa i 2015 til 196 pl/daa i 2016. Her på Hedmarken ligger gjennomsnittet noe over fylkesnivået som vist i tabell under.

Gjødsling og tettere planting – en god investering for framtidsskogen Hvorfor gjødsling i skog:

Gjødsling gir meget god avkastning fordi det i forhold til andre investeringer i skogbruket er kort tid fra investeringstidspunktet til hogst. Det kan regnes med en ekstra tilvekst i 6-10 år etter gjødslingen, noe som totalt gir 1-2 m³ ekstra volum pr. dekar. Ved å benytte skogfundsordningen vil den årlige avkastningen på tiltaket være 10-25 % uten tilskudd. 40 % klimatilskudd til gjødsling øker lønnsomheten ytterligere!

Kostnaden ved godt organisert gjødsling ligger på 300-350 kr pr. dekar. Med 40 % tilskudd, og ved å bruke skogfond til å dekke de resterende kostnadene, oppnås en sam-

let tilskuddseffekt som reduserer skogeiers reelle utlegg til 32 % av total kostnad ved 25 % marginalskatt, og til 18 % av total kostnad ved 38,1 % marginalskatt.

Hvorfor tettere planting:

Tettere planting på eksisterende skogarealer er i rapporten Klimakur 2020 framhevet som et tiltak som på lang sikt gir økt CO₂-fangst. Flere planter gir bedre fordeling av planter på arealet og forbedret mulighet for å velge de beste plantene til fremtidstrær. Det fører til økt skogproduksjon og bedre tømmerkvalitet. Økt skogproduksjon som følge av tettere planting gir i tillegg til større karbonopptak også mer biomasse fra skog som kan erstatte produkter laget av fossilt råstoff. Når kvaliteten bedres vil sagtømmerandelen øke og mer råstoff går til langlevende produkter.

Alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog og som har oppfylt kravet om minimum utplantingstall, kan søke om tilskudd. Det gis 80 % tilskudd til skogeier for inntil 50 planter/daa som plantes utover et fastsatt minimumsantall.

	Gjødslet skogareal 2016	Utført planting registrert i skogfond pr 1.12.16	Gjennomsnittlig antall planter pr daa 2016
Hamar	2013 daa	262 060 planter	224 planter/daa
Løten	1515 daa	386 975 planter	204 planter/daa
Stange	3031 daa	428 000 planter	195 planter/daa
Ringsaker	3305 daa	1 040 065 planter	212 planter/daa

Det er i statsbudsjettet for 2017 avsatt midler til videreføring av disse tilskuddsordningene.

Ny rotsjukdom på trær – en risiko for framtidig skogbruk?

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

I et naturreservat ved Hamar ble det høsten 2016 funnet store skader på gråor og andre trearter, forårsaket av sjukdomsfremkallende organismer (plantepatogener) innen slekta Phytophthora. Forskerne tror soppen er innført utilsiktet til Norge med blomster og jord. Det er svært vanskelig å hindre spredning av denne aggressive sopparten. Når treet først er angrepet av sopparten Phytophthora er det lite man kan gjøre. Soppen angriper rota, sprer seg oppover rothalsen og ødelegger ledningsvevet i treet.

Symptomene er døde greiner, små blader, «blødende» flekker på stammen og glissen trekrone.

Soppen har hvilesporer som ligger i jorda og sprer seg med vann. Det eneste man kan gjøre hvis man har fått det, er å forhindre at det sprer seg til andre områder.

Med dette som bakgrunn ble en mistenkelig svartorbekstand i Ringsaker undersøkt av undertegnede sammen med NIBIO (28.9.2016). Dette bestandet hadde mange døde og døende trær. Befaringen viste at det var den samme sopparten som var på ferde. Dette bestandet var plantet i 1993, tynnet i 2005 og vi registrerte 12 % døde og døende trær.

Foto: Finn Sønstebj

Det er registrert angrep av denne soppen på blant annet svartor, gråor, bøk og bjørk. I samarbeid med NIBIO vil det bli forsøkt etablert en undersøkelse i Ringsaker og Hedmarken i 2016. Hovedformålet i første omgang er en kartlegging av omfanget.

Ungskogpleie og tynning i barskog

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Ungskogpleie/avstandsregulering er det viktigste skogskjøtselstiltaket etter at foryngelsen er etablert. Ungskogpleie må utføres til rett tid og på riktig måte – ideelt sett ved +/- 4 meters trehøgde.

Med dagens klimaendringer kan et relativt kraftig uttak i ungskogpleien være aktuelt. Dette for å stabilisere bestandet best mulig og tidligst mulig. På midlere og høyere boniteter bør gjenstående treantall være 150 – 160 trær pr. daa.

Ungskogpleie utført i rett tid er gunstig både biologisk, produksjonsmessig, klimatisk og økonomisk (ungskogpleie er billig og normalt et prioritert tiltak med gode statsbidrag). I tillegg kan ofte kostbare tynninger sløyfes etter en riktig utført ungskogpleie (tynning er dyrt).

Det er tvilsomt å tynne:

- Granbestand sommerstid – stor risiko for økt råte
- På grunn av dårlig økonomi – dårlige massevirkepriser
- I eldre hkl III og hkl IV – stor risiko for skadler og nedsatt produksjon (bør være ferdig med tynningene mellom 15 – 18 meters trehøgde)

Noen gode grunner for å tynne:

- Utnyttelse av hele volumproduksjonen inkludert trær som eventuelt vil tørke, råtne mm
- Tynning gir økonomisk gevinst (sjelden vare nå for tiden)
- Tynning gir en estetisk og pen skog
- Tynning gir økt kvalitet og sagtømmerandel?

Foto: Finn Sønstebj

En kommentar til det siste punktet. Svært mange forsøk som har studert dette temaet har vist at tette foryngelser der treantallet bare reduseres ved selvtytning, har gitt den største volumproduksjonen. Men disse forsøkene viste også at volumet av de 80 groveste trærne pr. da i utynnede tette bestand, ble omtrent like stort som i tynnede

bestand. Med 160 trær pr. da etter ungskogpleie, og ingen senere tynninger, er det vist at både totalproduksjon og sagtømmerandel likevel kan bli svært høy. Da har man spart kostnadene til tynning, unngått ustabile bestand og risiko for økt råte samt nedsatt produksjon.

Høg avvirkning i Ringsaker

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Avvirkningsnivået i Ringsaker er nå så kraftig at den ikke er bærekraftig på lang sikt. Den maksimale mengden tømmer som kan avvirket uten at hogstkvantumet senere må reduseres på grunn av mangel på hogstmoden skog, kalles balansekvantum.

Ringsakers balansekvantum er beregnet til netto 190 000 m³. I 2015 ble det avvirket 290 000 m³, vel 50 % over beregnet balansekvantum. I 2016 ser sluttallene ut til å bli rundt 280 000 m³, nesten 50 % over balansekvantumet det også.

De siste 10 år er avvirkningen til sammen 2 230 000 m³, som gir et årlig snitt på 230 000 m³. Dette gir en total overavvirkning de siste 10 år på ca 330 000 m³, eller 33 000 m³ pr. år.

Tilskudd til skogkultur 2017

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Av **KARL OWREN**
Hedmarken landbrukskontor

Hamar, Løten og Stange

I 2017 vil det gis tilskudd til suppleringsplanting, markberedning og avstandsregulering/ungskogpleie

- Tilskuddsats 30 %
- Maks tilskudd pr tiltak pr. eiendom kroner 50 000.-, inntil 1. desember
- Tilskudd suppleringsplanting – kun kostnader til plantearbeid

Ringsaker

Når det gjelder tilskuddsmidler til skogkultur i

Ringsaker for 2017 prioriteres ungskogpleie og suppleringsplanting inkludert plantekjøp.

- Til disse tiltakene benyttes tilskuddssats 40 %

Markberedning og stammekvisting vil bli salderingsposter, dvs. tilskudd tildeles hvis det er midler igjen.

- Til disse tiltakene benyttes tilskuddssats inntil 30 %

Det forutsettes at kostnadene er forsvarlige i forhold til utførte tiltak og effekten av dette. Midlene som kommunen disponerer til dette formålet er begrenset og tilskudd vil bli tildelt så lenge det er tilgjengelige midler.

Søknadsfrist: Løpende, inntil 30. november.

Tilstandsregistrering av skogsbilveger viser stort behov for vedlikehold

Av **DAGFINN HAGET**
Fylkesmannen i Hedmark

Skogeierne på Hedmarken har investert store summer i skogsbilveger. Spesielt perioden fra 1950 til 1990 var en aktiv periode for skogsvegbygging. Siden den gang har aktiviteten blitt betydelig redusert. Behovet for nye skogsbilveger er betydelig redusert, men et stort og verdifullt vegnett trenger vedlikehold. Hvordan står det egentlig til med skogsbilvegene våre? Fylkesmannen gjennomførte i fjor en tilstandsregistrering av skogsvegene i hele fylket. Resultatet foreligger nå.

På Hedmarken har ca. 1/3 av skogsbilvegnettet en god standard, 1/3 har behov for vedlikeholdstiltak, mens 1/3 av vegnettet er i så dårlig forfatning at det trengs en ombygging! Dette er på samme nivå som resten av fylket. Når vi ser på forskjellen mellom hovedvegene og sekundærvegene skiller Hedmarken seg klart ut fra de øvrige regionene i Hedmark. Registreringene viser at Hedmarken jevnt over har svært gode hovedveger. Dette viser at det er gjennomført et godt vedlikehold på disse vegene. Dermed vil disse vegene være robuste og framtidrettede. Når det gjelder sekundærvegnettet er det imidlertid dårligere stelt. Bare en liten del av disse vegene har en godkjent standard. 60 – 70 % av sekundærvegnettet trenger en ombygging.

Foto: Dagfinn Haget

Dårlig bæreevne er den viktigste årsaken til at vegene ikke «holder mål». Dette har ofte sammenheng med dårlig vedlikehold. Det årlige løpende vedlikeholdet er dermed svært viktig for å få en god skogsbilveg. All erfaring sier at et jevnt vedlikehold er rimeligere enn «skippertakmetoden».

Husk at skogsbilvegene er skogens blodårer, og at et godt vegnett er en forutsetning for at resten av skogbruket skal fungere! Det ble

kjørt ut tømmer med en verdi over 200 mill. kr på skogsbilvegene på Hedmarken i fjor.

Rapporten «Tilstandsregistrering skogsbilveger i Hedmark 2015» inneholder mye interessant stoff for den som er interessert i skogsbilveger. Rapporten finner du på nettsidene til Fylkesmannen i Hedmark.

Nybygging og ombygging av skogsveger

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

Nedenfor gjennomgås noen viktige punkter i forbindelse med planlegging og gjennomføring av tiltak på skogsbilveger. Hvis ikke planleggingen og søknadsarbeidet er korrekt gjennomført, kan man faktisk risikere å ikke å få tilskudd for ellers berettigede tiltak. Ved fellesveger må det være enighet om prosjektet blant skogeiere/grunneiere, og en fordelingsnøkkel for kostnadene må foreligge.

Kontakt kommunen for å avklare aktuelle spørsmål rundt prosjektet

- Valg av standard – vegklasse

- Trasèvalg mm
- Eventuelt utarbeidelse av fordelingsnøkkel

Prosess

- Utarbeide fullstendig vegplan/byggeplan for vegen – bør utføres av vegplanlegger
- Utarbeide vegsøknad som sendes kommunen (skjema LDIR-902)
 - o Vedlegg kart og vegplan/byggeplan med kostnadsoverslag
 - o Skogeier bør i denne fasen ha kontakt med entreprenør(er)
- Søknadspiktige tiltak kan ikke iverksettes før byggetillatelse foreligger
- Tilskudd må omsøkes på eget skjema (LDIR-903)
 - o Tilskudd gis kun til tiltak som har godkjent vegsøknad og vegplan/byggeplan

- o Tilskuddet forutsetter at vegen bygges i henhold til Vegnormalenes vegklasser
- o Tilskudd kan gis til både ombygging og nybygging

Forskjell mellom vedlikehold og ombygging

Vedlikehold er løpende tiltak for å holde vegen i henhold til den vegklassen den er bygd etter. Vegvedlikehold er ikke berettiget tilskudd. Ombygging er tiltak for å heve vegklassen, og kan være tilskuddsberettiget.

Skogfond

Bruk av skogfond til vegbygging forutsetter at tiltaket er utført i henhold til vegnormalene for skogsbilveger i den aktuelle vegklassen.

Krav til vanlig jordbruksproduksjon i forbindelse med tilskudd i jordbruket

Av **STEIN INGE WIEN**
Ringsaker landbrukskontor

Et grunnleggende vilkår for å kunne motta tilskudd etter forskrift om produksjonstilskudd, er at søker faktisk driver en reell jordbruksproduksjon. Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon. Det vil si at det kreves en viss avdrått før produksjonen kan anses å være tilskuddsberettiget.

Ut i fra varselmeldinger som blir kjørt i forhold til leveranser med mer, skal landbruksforvaltningen i kommunen vurdere om kravet til vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt eller ikke. Det samme gjelder ved ordinære kontroller av produksjonstilskudd.

For mjølkeproduksjon er minimumskravet en avdrått på 3 800 l. For sau er det et minstekrav

på 17-18 kg kjøtt pr. søye, herav 13 kg lammeslakt, og antall lammeslakt pr. søye skal være mer enn 0,91. Det skal kunne tas hensyn til lokale forhold (eks. rovdyrtaf, raser, oppstart og andre særlige forhold). Mjølkekyr og ammekyr må ha kalvet i løpet av de siste 15 måneder før telledato. Hvis ikke skal kua føres opp under øvrige storfe.

I de sakene der konklusjonen ser ut til å bli at kravet til vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt, blir foretaket varslet om at kommunen vurderer saken. Foretaket gis anledning til å uttale seg og komme med evt. nye opplysninger før det fattes vedtak. Konsekvensen av at kravet til vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt er store. Mjølkekyr/ammekyr får tilskudd som øvrige storfe og tilskudd til sau blir avslått.

Det stilles også krav til produksjon og vanlig jordbruksdrift for å motta areal- og kulturlandskapstilskudd. Drifta skal holde god agronomisk standard. Foretaket skal ha en

Foto: Hege Gjengsto Ottinsen

drift og produksjon på omsøkte arealer som vurderes som innenfor det som normalt vil kunne forventes for den aktuelle produksjonen i området. Dersom produksjonen ikke holder dette målet, vil tilskudd avslås.

Ser du ikke skogen for bare trær?

Våre lokale sagbruk trenger tømmer!

Vi tilbyr gode priser og ledige hogstmaskiner klare for oppdrag.

Kontakt vår virkeskjøper for mer informasjon:

Joakim Esbjørnsen
Tlf 952 83 043
joakim.esbjornsen@nortommer.no

 NORTØMMER
www.nortommer.no

Nytt system for søknad om produksjonstilskudd og avløsertilskudd til ferie og fritid fra mai 2017

Av **HEGE GJENGSTØ OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Fra og med mai 2017 vil det være nytt system for søknad om produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid. Hovedsakelig så er det bare telledatoer og frister som er endret, så mye av dette vil du kjenne igjen fra det gamle systemet. Her gir vi en kort oppsummering av de viktigste trekkene for det nye systemet, samt en oversikt over de tre søknadsomgangene i omleggingsåret 2017. All informasjon er hentet fra hjemmesiden til Landbruksdirektoratet, du kan lese oppdatert informasjon der, www.landbruksdirektoratet.no

OBS! Siste søknad i det gamle systemet går som vanlig i januar 2017. Telledatoen er som før 1. januar og søknadsfristen er 20. januar 2017. For denne omgangen gjelder dagens regler.

Nye telledatoer og søknadsfrister

I det nye systemet vil det fortsatt være to søknadsfrister, men bare én utbetaling. Siden 2017 blir et overgangså, vil søknadsfristene være litt annerledes enn det som blir gjeldene fra 2018. Søknadsfristene er 15. mai, med telledato 1. mai og 15. oktober, med telledato 1. oktober. Utbetalingen skjer i februar året etter søknadsfristene. Fra 2018 vil søknadsfristene være 15. mars, med telledato 1. mars og 15. oktober, med telledato 1. oktober.

Ny regel om sent levert søknad

De nye søknadsfristene er absolutte. Det vil si at det ikke lenger er mulig å levere søknad etter frist med 1 000 kr avkorting per dag. Foretak som ikke har levert søknaden inne fristen vil ikke kunne levere søknad den omgangen. Dersom du har levert søknaden innen fristen, har du nå mulighet til å endre opplysningene i søknaden i 14 dager etter fristen uten å få trekk.

Overgangsåret

I 2017 skal du søke i både nytt og gammelt system, det betyr at du skal søke og registrere opplysninger tre ganger:

1. Innen 20. januar: du søker om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i det vanlige søknadsskjemaet, på samme måte som før. Sentral utbetaling av dette tilskuddet skjer i juni 2017.
2. Mellom 1. mai (telledato) og 15. mai: Første registrering i nytt søknadsskjema.
3. Mellom 1. oktober (telledato) og 15. oktober: Andre registrering i nytt søknadsskjema. Sentral utbetaling av tilskudd søkt om i nytt søknadsskjema skjer i februar 2018.

Når skal jeg søke om hva i 2017:

Dato	Hva skjer på datoen?	Hva skal jeg søke tilskudd for?
1. januar 2017	Telldato for siste registrering i gammelt system Søknadsskjemaet åpner for registrering	- Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid - Husdyrtilskudd - Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon - Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser - Distriktstilskudd frukt, bær og grønt for kvantum levert til godkjent omsetningsledd - Driftstilskudd til melkeproduksjon - Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon
20. januar 2017	Søknadsfrist for registrering i gammelt system	
1. mai 2017 (1. mars fra 2018)	Telldato for første registrering i nytt system Søknadsskjema åpner for registrering	- Husdyrtilskudd (unntatt bikuber) - Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon - Driftstilskudd til melkeproduksjon - Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon - Registrere dyr som gir grunnlag for avløsertilskudd - Registrere dyr som gir grunnlag for tilskudd for grovfôrareal
15. mai 2017 (15. mars fra 2018)	Søknadsfrist for første registrering i nytt system	
Juni 2017	Utbetaling etter søknad per 1.1.2017	
1. oktober 2017 (1. oktober fra 2018)	Telldato for andre registrering i nytt system Søknadsskjema åpner for registrering	- Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for 2017 - Husdyrtilskudd - Tilskudd til økologiske areal og husdyr - Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser - Distriktstilskudd frukt, bær og grønt for kvantum levert til godkjent omsetningsledd - Areal- og kulturlandskapstilskudd - Tilskudd til dyr på beite - Tilskudd til dyr på utmarksbeite - Driftstilskudd til melkeproduksjon - Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon - Registrere dyr som gir grunnlag for avløsertilskudd - Registrere dyr som gir grunnlag for tilskudd til grovfôrareal
15. oktober 2017 (15. oktober fra 2018)	Søknadsfrist for andre registrering i nytt system	
10. januar 2018	Frist for å etterregistrere opplysninger	- Avløserutgifter for perioden 15. oktober til 31. desember - Dyr på utmarksbeite som er tatt ned fra beite senere enn 15. oktober - Livdyr (gris, kylling og kalkun) som er solgt mellom 15. oktober og 31. desember - Kvantum frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt potet dyrket i Nord-Norge som er solgt mellom 15. oktober og 31. desember
Februar 2018	Utbetaling etter søknad per 1.5 og 1.10 2017	

Arealproduksjon

Foretak kan søke om tilskudd for arealproduksjon fra 1. oktober 2017, søknadsfrist 15. oktober 2017. Foretaket må disponere arealene det søkes om tilskudd for på telledato

1. oktober 2017, arealene skal drives aktivt.

Når det gjelder innmarksbeite og grovfôrareal vil tilskuddsberettiget areal bli beregnet med utgangspunkt i gjennomsnittet av antall dyr foretaket disponerer på telledatoene (1. mai og

1. oktober). Det er derfor viktig å huske å registrere dyr du disponerer hvis du skal søke om grovførearealer og/eller innmarksbeiter.

På de arealene du har drevet inneværende sesong, må du oppgi hva slags produksjon du har hatt. Har du hatt flere produksjoner på samme areal, må du velge hvilken produksjon du skal søke på. Du kan ikke søke om tilskudd til flere produksjoner på samme areal.

Minner om miljøkravene: Årlig gjødslingsplan for alt areal med beregnet behov basert på jordprøver ikke eldre enn 8 år, minst 2 meter vegetasjonssone mot vassdrag og det skal ikke være utført inngrep som forringer kulturlandskapet.

Mangel på gjødslingsplan eller plantevernjournal vil gi avkorting av areal- og kulturlandskapstilskuddet. Ved brudd på de andre miljøkravene, som er absolutte, vil det ikke bli utbetalt areal- og kulturlandskapstilskudd i det hele tatt. Det vil si at hvis du mangler 2 meter vegetasjonssone mot vassdrag, eller har gjort inngrep i kulturlandskapet, f.eks. fjernet en åkerkant eller en steinrøys uten godkjenning, vil du ikke kunne få utbetalt noe areal- og kulturlandskapstilskudd i den aktuelle søknadsomgangen.

Arealendringer: Ved endring av areal som har betydning for søknaden, må søker gi melding om dette til landbrukskontoret så snart det er tatt i bruk og senest en måned før 1. oktober. Dette gjelder bla. areal som utgår (f.eks. ved bygging, tom ol.), utvidelse av innmarksbeite samt nydyrkingsarealer. Husk å meld i fra til kommunen!

Husdyrproduksjon

Skal du søke om tilskudd til husdyr skal du søke både i mai og i oktober 2017. Telledatoene er hhv. 1. mai og 1. oktober. Tilskudd for slakta gris, gris solgt som livdyr og bikuber har

søknadsfrist 15. oktober. Fristen for etterregistrering av gris solgt som livdyr er 10. januar året etter. Tilskudd for sau født foregående år eller tidligere og ammegeit har søknadsfrist 15. mai. Tilskudd for øvrige dyreslag har søknadsfrist både 15. mai og 15. oktober. Husdyrtilskuddet beregnes på bakgrunn av antall dyr både per 1. mai og 1. oktober.

Når det gjelder slaktegris og slaktekylling vil informasjon rapportert fra slakteriene hentes fra registeret til Landbruksdirektoratet. Som søker krysser du av for at du ønsker tilskudd for disse produksjonene, antall slakede dyr inneværende år hentes da fra databasen.

Dyr på beite

Du kan søke om tilskudd til dyr på beite fra og med 1. oktober.

Dyr på utmarksbeite: Før storfe og hest fører du opp antall dyr som har gått minst 2 uker på utmarksbeite i 2017. For småfe (sau, lam og geit) fører du opp antall dyr som er sluppet på og antall dyr som er tatt inn fra utmarksbeite. Dersom du ikke har tatt dyrene inn fra utmarksbeite på søknadstidspunktet, skal du etterregistrere antall dyr tatt ned fra utmarksbeite innen 10. januar 2018.

Dyr på beite: Før opp antall dyr som har gått minst 16 uker på beite, uavhengig av om dyrene har beitet på innmark eller utmark.

Produksjon av frukt, bær, grønt og potet

Foretak som søker om distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker (inkl. salat på friland) skal søke om dette innen 15. oktober. Salg etter 15. oktober kan etterregistreres innen 10. januar påfølgende år.

Før opp kvantum som er levert til godkjent omsetningsledd i vekstsesongen 2017, husk å oppgi sone som produksjonen har foregått i.

Økologisk produksjon

Tilskudd til økologisk produksjon følger samme telledato og søknadsfrister som tilsvarende konvensjonell produksjon.

Økologisk areal har de samme miljøkravene som konvensjonelle: Årlig gjødslingsplan for alt areal, med beregnet behov basert på jordprøver ikke eldre enn 8 år, minst 2 meter vegetasjonssone mot vassdrag. Det skal ikke være utført inngrep som forringer kulturlandskapet.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Søknadsfristen for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid er 15. oktober. Utgifter som kommer etter 15. oktober kan etterregistreres innen 10. januar.

Grunnlaget for tilskuddet fastsettes ut fra gjennomsnittet av antall dyr foretaket disponerer på telledatoene 1. mai og 1. oktober – du må derfor huske å registrere antall dyr på begge telledatoene selv om du har dyreslag det ikke gis tilskudd for.

Du kan maksimalt få refundert utgifter tilsvarende avløsertilskuddsgrunnlaget for inneværende søknadsår. Maksimalt avløsertilskuddsgrunnlag beregnes på grunnlag av antall dyr foretaket har disponert i avløseråret. Når du registrerer hvor mange dyr du har i søknadsskjemaet, vil det bli beregnet et foreløpig grunnlag som du får oversikt over i søknadsskjemaet.

I søknadsskjemaet skal du føre opp de utgiftene du har hatt til avløsning ved ferie og fritid fram til 15. oktober inneværende år. Det er også mulig å etterregistrere utgiftene mellom 15. oktober og 31. desember innen 10. januar året etter.

Konsekvenser ved feilopplysninger og regelverksbrudd

Som før vil det ved feilopplysninger og/eller regelverksbrudd vurderes avkorting i tilskuddet.

Klare for Berlin og verdens største matmesse

Av **TURID WINDJUSVEEN OLSEN**
Fylkesmannen i Hedmark

For tredje gang deltar bedrifter fra Hedmark innenfor mat- og reiseliv på Grüne Woche (IGW) som en del av Osloregionen. Regionen består av Oslo, Akershus, Østfold, Vestfold, og nedre del av Buskerud, Telemark, Oppland og Hedmark.

Norge deltar 20.-29. januar 2017 for 30. gang på IGW i Berlin. Landbruks- og matdepartementet står bak prosjektet i nært samarbeid med Innovasjon Norge og den norske ambassaden i Berlin. Det legges ned mye ressurser i å gjøre Norge sin deltagelse til en viktig møteplass, og målet er fra Norges side å bygge nettverk, samle regionen, stimulere til

- * IGW – Internationale Grüne Woche 20.-29. januar 2017
- * Har 400 – 500 000 besøkende hvert år.
- * 1500 utstillere fra 60 land
- * 5000 journalister fra 70 land er ventet til Berlin
- * Norges stand er på ca 400kvm og Norge deltar for 30. gang = jubileum 🎉
- * Arrangeres for 82. gang, og er en international møteplass for landbruk, mat og reiseliv.
- * <http://www.gruenewoche.de/>

produktutvikling og innovasjon, samt generell omdømmebygging av Norge og Region.

Bedriftene fra Hedmark er valgt ut i samarbeid med Innovasjon Norge, Hedmark fylkeskommune og reiselivsnæringen. Vi kan med

stolthet presentere bedriftene fra Hedmark:

- Tingnes Spiseri <http://tingnesspiseri.no/>
- Nosim <http://www.nosim.no/>
- Domkirkeodden <http://www.hedmarksmuseet.no/>
- Gransjøberget Viltkjøkken <http://gransjoberget.no/>
- Hai Smaksopplevelser <http://hai.no/>

Innmarksbeiter som ressurs for økt kjøttproduksjon i Ringsaker

Av **GERD LODDEN SOLBERG**
og **SIGRUN SIGURJONSDOTTIR**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker Kvigbeitelag, Ringsaker Sauebeitelag og landbrukskontoret har fått innvilget midler fra fylkesmannens landbruksavdeling til å gjennomføre prosjektet «Innmarksbeiter som ressurs for

økt kjøttproduksjon i Ringsaker». Hovedmålet med prosjektet er: Øke tilgang til beitearealer for storfe nede i bygda, som et ledd i å nå målet om 20 % økning i kjøttproduksjon innen 2020, samt å øke produksjonen på eksisterende beitearealer.

Sommer 2016 kartla hovedfagstudent Sigurd Bakken fra Moelv arealer mellom E6 og sperregjerde mot Ringsaker-fjellet. Omlag 70 %

av alle innmarksbeiter ble befart og kartlagt. Det er totalt 10 700 dekar innmarksbeiter i Furnes og Veldre innenfor utvalgt område. Noen områder som var omdisponert fra innmarksbeiter til skog i perioden 2004-2011 ble befart og kartlagt for å finne nye innmarksbeiteområder.

Etter standarden til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) skal et innmarksbeite inneholde minst 50 % godkjente beitearter, og kartleggingen hadde dette som utgangspunkt for den vurderingen som ble gjort på de ulike arealene. Det arbeides nå med å se på resultatene av kartleggingen, og styringsgruppa vil jobbe videre med å finne gode tiltak for hvordan innmarksbeiter i middels- og dårlig tilstand kan utnyttes bedre, og se nærmere på om noen av de kartlagt områdene kan egne seg for etablering av fellesbeiter. Det vil også bli arrangert temadag med markvandring i regi av prosjektet i 2017.

En foreløpig konklusjon i prosjektet viser at mange av innmarksbeitene er i god hevd, mens andre har et betydelig potensiale i å hente ut flere føreheter gjennom hele beitesesongen ved bedre skjøtsel og beitebruk. Enkelte andre arealer må ses som en del av et større areal for å oppnå en god utnyttelse av produksjonspotensialet.

Foto Sigurd Bakken

Beitebruksplan for Ringsakerfjellet

Av **STEIN INGE WIEN**
Ringsaker landbrukskontor

Ringsaker har et betydelig grovfôr-basert husdyrhold med lange tradisjoner for beitebruk. Det er en målsetting både nasjonalt og lokalt å øke produksjonen av mat på lokale ressurs-er. Tilstrekkelig med gode beiteressurser er avgjørende for å nå dette målet, og optimal utnyttning av utmarksbeiteressursene er i den sammenheng svært viktig. Den økonomiske verdien av fôr som hvert år høstes ved beiting i fjellet er betydelig og helt avgjørende for sau- og storfeholdet i kommunen.

Det er imidlertid viktig at man har en helhetlig plan for hvordan beiteressursene skal forvaltes. Beitebruken må tilpasses beitekapasiteten og beitebruken skal ikke føre til vesentlig ulempe for skogbruket i området. Behovet

for en beitebruksplan som et styringsverktøy for god beitebruk er økende.

Det er om lag 590 km² med fellesbeiter i Ringsakerfjellet. Det aller meste av arealet er vegetasjonskartlagt og beitekapasiteten for området er anslått til om lag 27 000 saueenheter. Det ble i 2016 sluppet 17 881 sau og 1 757 storfe i fjellet. Det er om lag 300 000 daa produktiv skog i området. I tillegg er det om lag 5 500 hytter i beiteområdet.

Beitebruksplanen har som hovedmål å legge til rette for optimal utnyttelse av beiteressursene i fjellet samtidig som at andre interesser i området ivaretas. Planen har følgende delmål:

- Den skal beskrive omfanget og verdien av beitebruken i dag.
- Den skal være et styringsverktøy for god beitebruk.

- Den skal definere hvordan beitebruken skal reguleres på kort og lang sikt.
- Den skal ta hensyn til skogbruk, hjortevilt, kulturlandskap og friluftsinnteresser i området.
- Den skal komme med konkrete tiltak for å ivareta nevnte mål. Tiltakene skal fremkomme i egen tiltaksplan med klar ansvarsfordeling, frist for gjennomføring og hvordan tiltakene skal finansieres.

Samarbeidsutvalget for Ringsakeralmenningene, Phil AS, Ringsaker Saubeitelag og Ringsaker Kvigbeitelag er eiere av planen. Styringsgruppa består av Per Fineid, John-Gunnar Lien, Ståle Westby, Martin Opsal, Ole Fredrik Dæhli, Finn Sønsteby og Stein Inge Wien. Rune Granås, Landbruksrådgivningen Innlandet er leid inn som prosjektleder. Prosjektet er delfinansiert fra Fylkesmannens landbruksavdeling og er planlagt avsluttet våren 2017.

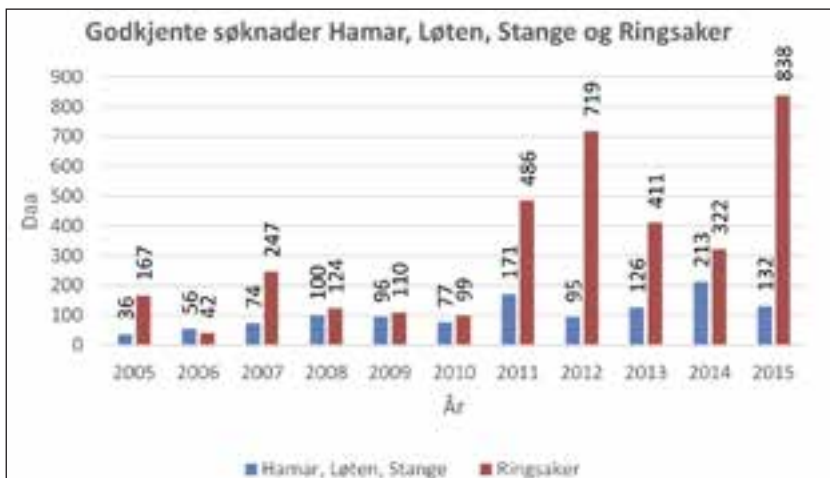
Økt interesse for nydyrking

Av **ANNE MARTHE LUNDBY**
Ringsaker landbrukskontor

De siste årene har det vært en økende interesse for nydyrking, og kommunene får stadig inn flere søknader. Den store interessen for nydyrking viser at det er vilje til å satse og investere i jordbruket.

Diagrammene viser omsøkt areal som er godkjent for nydyrking fra 2005 til 2015. Til sammenligning ble det totalt i Hedmark for 2015 godkjent søknader om nydyrking på 3 254 dekar. I Ringsaker har interessen skutt i været i 2016, og omsøkt areal er nesten tredoblet.

Ønsker du å dyrke nye arealer, må det først søkes kommunen om godkjenning. Formålet med dette er å sikre at nydyrkingen skjer på en måte som tar hensyn til natur- og kulturlandskapsverdiene. Kommunen må i sin be-

Kilde: Statistisk sentralbyrå

handling innhente uttaler fra andre instanser, som f.eks. Fylkeskommunen og Fylkesmannen. Husk derfor å søke i god tid før tiltaket skal settes i gang! Er nydyrking ikke iverksatt innen tre år etter at godkjenning er gitt, faller tillatelsen bort. Når tiltaket er ferdig skal

arealet godkjennes av landbrukskontoret. Søknadsskjema finner du på nettsidene til landbruksdirektoratet:

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/eiendom-og-skog/eiendom/nydyrking/skjema>

En regional merkevare for storfekjøtt

Av **STEIN INGE WIEN**
Ringsaker landbrukskontor

Regionen (mjøsområdet) har en svært omfattende kjøtt- og planteproduksjon som i all hovedsak også foredles i regionen. Det er imidlertid etablert få regionale merkevarer innen den tradisjonelle volumproduksjonen. Strand-Unikorn, Nortura og Ringsaker kommune v/landbrukskontoret har gått sammen for å se på muligheten for å bygge en regional merkevare innen storfekjøtt. Dette er en produksjon vi i dag er store på, samtidig er det et potensiale for en videre økning av produksjonen og verdiskapingen i regionen. Dette bla. basert på en enda bedre utnyttelse av potensialet i de lokale grasressursene.

Storfekjøtt har en underdekning i markedet og forbruket preges av en høy grad av import. Dette er et marked og en verdiskaping norske storfeprodusenter og foredlingsindustri i større grad bør ta sin del av. Fremtidens storfekjøttproduksjon bør i tillegg i større grad basere seg på god utnyttelse av lokale gras- og fôrressurser. Økt fokus på grovførkvalitet er i denne sammenheng avgjørende. En slik produksjon vil i større grad være med på å møte de krav og utfordringer som stilles til produksjonen både med tanke

på klima, miljø og import. Dette vil styrke legitimiteten til storfekjøttproduksjonen og kunne være med på å øke omsetningen av storfekjøtt fra regionen. Innlandets posisjon som matregion vil med dette styrkes.

Det er nå gjennomført en forstudie og et forprosjekt for å se på mulighetene og realismen i å etablere en slik merkevare med en regional tilhørighet på storfekjøtt. Formålet er å tilby storfekjøtt fra regionen som i sin helhet er føret på norske fôrressurser og i størst mulig grad på lokale grasressurser. Kraftføret som benyttes i produksjonen skal være basert på norske ressurser. Gjennom både produksjon og foredling skal dette kjøttproduktet ta mål av seg på å være best på kvaliteten.

Dette er et arbeid som er delfinansiert av

Innovasjon Norge og Fylkesmannens landbruksavdeling. Produsenter fra regionen og representant fra TYR har deltatt i ulike arbeidsgrupper gjennom hele prosessen. Det har hele veien vært avgjørende at dette er et samarbeidsprosjekt gjennom hele verdikjeden fra produsent, via leverandør av kraftfôr og grasfôrblandinger til foredling, markedsføring og distribusjon.

Det er mange aktører inne i bildet og det er slettet ikke slik at alle spørsmål er endelig avklart. Men vi har stor tro på at dette vil være med på å gi regionens matproduksjon, og produksjon av storfekjøtt spesielt, et ytterligere løft. Konklusjonen etter forprosjektet som nå er avsluttet er klar, dette er noe vi vil gå videre med.

Beitesesongen 2016 i tall

		Sluppet	Tapt	Tapsprosent
Romedal og Stange almenning	Sau og lam	2 439	358	14,7
	Storfe	383	5	1,3
Løten og Vang almenning	Sau og lam	4 970	310	6,2
	Storfe	590	4	0,7
Ringsaker	Sau og lam	17 881	948	5,3
	Storfe	1 757	3	0,17

Økt satsing på grøntproduksjon i Hedmark

Av **JØRN HASLESTAD**
OG PER HAMMERSTAD
Norsk Landbruksrådgiving Innlandet

Hedemarken har lang tradisjon for grøntproduksjon innen grønnsaker, frukt og bær. Fylkesmannen i Hedmark, sammen med kommunene på Hedemarken og næringa, ønsker fortsatt satsing på grøntnæringa i regionen og tok i 2016 initiativ til et flerårig prosjekt med mål om økt satsing.

Som ellers i landbruket har også grøntnæringa opplevd en stor strukturrasjonalisering, og antall produsenter er drastisk redusert de siste 20 år. Flere av grøntproduksjonene innen både frukt, bær og grønnsaker har i tillegg redusert produksjonsomfanget, mens enkelte produksjoner har økt produksjonen i seinere år. Fylkesmannen ønsker:

Styrking av produksjon, produsentmiljø og rekruttering i grøntsektoren
Med et godt dyrkingsmiljø, i tillegg til store

jordressurser og en godt utbygd rådgivingsstjeneste, ser initiativtagerne til prosjektet et fortsatt stort potensiale for mer produksjon innen grønt framover. Norsk Landbruksrådgiving Innlandet (tidligere Hedmark Landbruksrådgiving og Frukt og Bærrådgivingen Mjøsen) ble i 2016 tildelt ansvaret for å gjennomføre ett, i første omgang, toårig prosjekt for både å utvikle den eksisterende produksjonen, men også for å initiere aktivitet for å rekruttere nye produsenter til næringa. Å sikre framtidig rekruttering til næringa sees på som ei viktig oppgave både for å opprettholde et aktivt fagmiljø og styrke eksisterende produksjon, men også for å kunne utvikle næringa i retning av nye grøntproduksjoner.

Aktivitet i 2016

Gjennom 2016 har prosjektet gjennomført en rekke aktiviteter mot grøntproduksjonen. I frukt og bær er det kjørt tre ulike kurs for produsenter og det er i tillegg arrangert studietur på frukt. Videre jobbes det nå med å utarbeide nye dyrkningsrettledninger i jordbær og bringebær som skal være gode verktøy for både nye og etablerte dyrkere. På

grønnsakssiden har det vært jobbet med å få i gang nye produsenter, i tillegg til å undersøke muligheten for nye produksjoner i vårt område. I tilknytning til gulrot, som er en viktig grønnsakskultur på Hedmarken, har man satt mål om å øke lagringsutbyttet for konsumgulrot.

Aktivitet i 2017

Prosjektet ruller for fullt videre i 2017 og vi håper flere interesserte vil kunne delta på de arrangement og aktiviteter som gjennomføres framover. Aktivitetene vil bli annonsert både gjennom landbruksrådgivinga sine medlemsskriv og hjemmeside. Videre annonserer også landbrukskontorene og fylkesmannen de oppsatte arrangement i forkant.

For mer informasjon om arrangement i 2017 og aktivitet i prosjektet ta kontakt med:

Rådgiver frukt og bær, Jørn Haslestad eller rådgiver grønnsaker, Per Hammerstad
jorn.haslestad@nlr.no Tlf 977 23 458
per.hammarstad@nlr.no Tlf 990 38 712

Fortsatt midler til drenering

Av **OLE FREDRIK DÆHLI**
Ringsaker landbrukskontor

Av **ANTON TØSTI**
Hedmarken landbrukskontor

Ordningen tilskudd til drenering av jordbruksjord ble innført i jordbruksavtalen 2012/13. Tilskuddet utgjør kr 1 000,- pr. daa ved systematisk drenering og kr 15,- pr. løpemeter ved avskjæringsgrøfter og annen usystematisk drenering. Det er "rikelig" med midler i ordningen med tilskudd til drenering ut fra fastsatte satser. Tilskuddsordningen fortsetter i 2017.

Søknad om tilskudd til drenering må være behandlet før påbegynt drenering. Vanligvis gis en arbeidsfrist på tre år. God drenering er en viktig forutsetning for god jordstruktur og god avling. Ta kontakt med landbrukskontoret når du skal søke!

2016	Innvilget			
Kommuner	Tildeling	Dekar	Meter	Beløp
Hamar	546 000	124,3	555	132 625
Løten	441 000	376,2	985	390 975
Stange	1 047 000	1030,0	2 572	1 068 580
Ringsaker	1 646 000	283,0	3 671	338 065

Foto: Ole Hallvard T. Dæhli

Energiproduksjon basert på solceller og solfangere

Av **OLVE SÆHLIE**
Innovasjon Norge

Det er økende interesse knyttet til energiproduksjon basert på solens innstråling. På Hedemarken finnes det mange tak og veggflater som kan benyttes til å hente energi fra solen enten til produksjon av varme eller elektrisitet.

Kriterier for å vurdere solenergi?

- Ønsker om å produsere egen elektrisitet/varme- helst til eget forbruk
- Takflater som ligger sørvendt
- Har god solinnstråling og lite skyggevirkning

Fordele

Solceller/fangere er relativt enkelt å installere og antallet tilbydere på det norske markedet har økt de siste årene. Bruk av bygningsintegrerte solceller kan erstatte fasadeplater og/eller tak.

Ulemper

Prisen for installasjon av solceller/fangere i

Norge er høy sammenliknet med mange andre teknologier. Vanligvis er det behov for lagring av energi i perioder uten sol. Lagring kan skje både i form av elektriske batterier og/eller akkumulatortanker. Selv med lagring er det nødvendig med bruk av andre energikilder i perioder uten sol.

Verdt å vite

Ved plassering av solceller/fangere bør du planlegge utifra når du har størst behov for energi, det er ikke gitt at maksimal elektrisitet- eller varmeproduksjon er den mest økonomiske løsningen. Har du lite behov for strøm eller varme på sommeren, bør en planlegge hvordan en får mest mulig vår og høst. Gjør en vurdering om du skal ha produksjon til eget bruk eller salg. Det beste økonomiske resultat får en ved å benytte strømmen/varmen selv.

Innovasjon Norge kan støtte solfangere som kobles til fyringsanlegg basert på bioenergi for landbrukseiendommer gjennom bioen-

ergiprogrammet. Ta kontakt med Innovasjon Norge dersom det er aktuelt å benytte solfangere.

ENOVA har støtteordning for investering i solceller til produksjon av elektrisitet. Se nærmere på linken til ENOVA under for utfyllende informasjon.

Nyttige linker:

- INNOVASJON NORGE
<http://www.innovasjon norge.no/no/finansiering/bioenergiprogrammet/>
- ENOVA
<https://www.enova.no/finansiering/privat/enovatilskuddet/el-produksjon/914/0/>
- Norsk Solenergiforening,
<http://solenergi.no/om/>
- Kartløsning for vurdering av produksjonspotensial, <https://solkart.no/>

Satser på sol i Stange

Av **JULIE GAUKERUD SØRBY**
Fylkesmannen i Hedmark

Midt i Norges fremste jordbruksområde er Norges første sol-sjef, Ida Brenna i full gang med å kartlegge gårder som vil satse på ren energi fra sola.

Stange Energi og Hedmark Bondelag sat-

ser på et pilotprosjekt med solceller rettet mot landbruket. Gårder i innlandet er svært velegnet for satsing på nettopp solenergi. Det er store bygninger med gode takflater i åpent landskap og ideelle solforhold.

“Stange Energi har over tid sett på nye områder som kan være riktig for oss å satse på. Sol utpekte seg tidlig som et område med stort potensiale. Det handler om å forvalte naturressurser som allerede er der på best mulig måte. I første fase er det å levere sol-paneler på flest mulig låvetak i Mjøs-regionen”, sier Ida entusiastisk.

Fv: Margrete Nøkleby (Hedmark Bondelag), Ragnhild Skarstad Sveen (Stange Energi), Erling Aas-Eng (Hedmark Bondelag), Kristen Bartnes (Stange Energi) og Andreas Thorsheim (Otovo)

Stange Energi har tidligere i år inngått avtale med Otovo om å satse på solenergi i et voksende marked. Sammen med Hedmark Bondelag skal vi gjennomføre et pilotprosjekt med lokale bønder for å bygge opp kompetanse rundt solenergi i landbruket. I prosjektet har vi valgt 9 gårder med ulik drift, størrelse og energiforbruk.

Pilotanleggene blir montert våren 2017. Målet med prosjektet er å utvikle solenergiløsninger som ivaretar norske bønders energibehov.

Sammen med Bondelaget vil vi i Stange Energi løfte solceller frem som et naturlig valg for bonden. Visjonen er å se solceller på alle låvetak.

Som lokal aktør er vi veldig stolte over å kunne tilby energiløsninger fra jordas viktigste ressurs, sola!

Norgesmester i økologisk byggmesterskap 2016 – Kjersti og Kristian Narum

Av **STEIN ENGER OG HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Med en byggavling på hele 703 kg/daa ble Kjersti og Kristian Narum fra Stange vinnerne av byggmesterskapet 2016. Konkurransen er et samarbeid mellom NIBIO, NLR og Foregangsfylke korn og det eneste kriteriet for å vinne var å ha høyest avling. Det var seks rådgivere fra Norsk landbruksrådgiving som nominerte deltakere ut ifra hvem de anså som dyktige nok. Tre forskere fra NIBIO og prosjektleder i foregangsfylke satt i dommerpanelet.

Avlingen hos de seks nominerte varierte fra 468 til 703 kg/daa. Neste etter Narum hadde 637 kg/daa. En ting som peker seg ut hos Narum i forhold til de andre er tilgang på gjødsel på gårdens konvensjonelle svineproduksjon. Narum forteller at de har en standardisert føring som har vært lik de siste 19 årene. De har tatt prøver av gjødsel og har på denne måten god oversikt over næringsinnholdet i det de har på jorda. Torrstoffinnholdet i gjødsel er så å si lik fra år til år, så de trenger bare å beregne inn årsnedbør og evt. tilsatt vann.

Narum presiserer viktigheten av å ha oversikt over næringsinnhold i jorda, i form av jordprøver, og innhold i gjødsel som has utpå jorda. Gjødslingsplanene er gull verdt da næringsregnskapet er et viktig hjelpemiddel for å få gode avlinger. For økologiske som kun bruker egen gjødsel kan det være enkelt å bruke det som er tilgjengelig, og ta ut den avlinga som blir. Med

små tilpasninger og litt ekstra innsats kan det være mye å hente. Etter at Narum la om til økologisk i 2000 har de blitt mer bevisste på bruken av gjødsel og blanding med halmen. De sørger for å harve samme dagen som de trøsker. Da er det gjerne varmt og tørt. Blandingen av våt gjødsel med halmen gir god kompostering.

Også ugrasbekjempelsen er de veldig bevisste rundt. De pløyer kun om våren og bruker skålharv 1-3 ganger om høsten. Det er viktig å ikke dra ugraset utover og risikere å forurense «rene» områder. De har også benyttet ungdommen i huset til manuell ugrasfjerning. Noen år har det vært full innsats med plukking av både floghavre, balderbrå og tistel. En må sørge for godt drenert jord, slik at kornet får gode forhold og spirer tidlig. Hvis en får kornet til å spire før ugraset og dekke til, så får ikke ugraset like gode forhold.

Narum har ikke systematisk vekstskifte. De dyrker en del havre, med bygg, engfrø, rughvete og erter i tillegg. Totalt, inkludert leiejord, driver de rundt 750 daa. Det er arbeidsomt i perioder, da må en bare legge alt annet til side og få gjort det som skal gjøres. De har da til gjengjeld rundt to måneder fri etter såing, da kan de ta seg sommerferie.

Som økologisk kornprodusent har de omtrent 40/50 % merpris på det de selger. De har generelt gode dekningsbidrag. Etter byggmesterskapet ble det laget en dekningsbidragsanalyse for vinneravlingen. Ved en mengde på 703 kg/daa

Foto: Hege G. Ottinsen

satt de igjen med et resultat på ca. 2 500 kr per daa, dette er etter fratrukk av maskinkostnader. Ved en normalavling på 400 kg/daa er tilsvarende tall ca. 1 400 kr per daa. Byggprisen ligger da på 2,70 kr, og økotillegget er 1,40 kr. De var heldige i 2016 og kunne høste korn med 13 % vanninnhold, og de slapp da unna tørkekostnadene.

For de som tenker på å legge om må det gjøres en vurdering om tilgang til gjødsel er god nok. Gjødsel fra svin er et fortrinn, og dette har vi mye av i vårt område. Grønngjødsel er et alternativ. Det er også essensielt å ha oversikt over næringsregnskapet, med prøver av jorda og gjødsel. Det må også gjøres en vurdering av floghavreforekomsten, som det er viktig å ha kontroll på. Godt drenert jord vil også være en forutsetning. Benytt rådgivingsapparatet! Få de på besøk på jordene dine for en individuell vurdering. Husk at det er STORE lokale forskjeller.

Endring av tilskudd til utsatt jordarbeiding

Av **LARS MARTIN HAGEN**
Fylkesmannen i Hedmark

Ved jordbruksavtalen 2015-2016 ble det bestemt at det fra og med 2016 ikke kan innvilges tilskudd til utsatt jordarbeiding i erosjonsklasse 1 (liten erosjon) og erosjonsklasse 2 (middels erosjon) der vassdraget ikke er prioritert. 90 % av arealet det ble innvilget tilskudd til utsatt jordarbeiding for i Hedmark i 2015 var i erosjonsklasse 1 eller 2. For de fire kommunene på Hedmarken utgjorde det ca. 60 500 dekar i 2015.

I Hedmark var det på det tidspunktet vedtaket i jordbruksavtalen ble gjort, ingen priori-

terte vassdrag slik at det i utgangspunktet hadde svært dramatiske konsekvenser mht. hvor stort areal som ville overvintre i stubb i Hedmark. Foran søknadsomgangen 2016 har Fylkesmannen i Hedmark derfor i samråd med faglagene i Hedmark, kommunene i Hedmark og Norsk Landbruksrådgiving Innlandet og Norsk Landbruksrådgiving Øst valgt å prioritere vassdrag for tilskudd ut fra følgende modell: Det kan fortsatt gis tilskudd til utsatt jordarbeiding i de nedslagsfelt der vassdraget har middels eller stor påvirkning fra fulldyrka jord og det samtidig er risiko for ikke å nå målene om minst god kjemisk og økologisk tilstand i vassdraget innen 2021. Vurderingen av det enkelte vassdrag bygges på arbeidet som er gjort i 2010-2011 i forbindelse med vannforskriften.

Mjøsa og mange av Mjøsas tilløpselver har midtveis eller stor påvirkning fra fulldyrka jord og det er også risiko for ikke å nå målene om minst god kjemisk og økologisk tilstand innen 2021. Vedtaket i jordbruksavtalen vil derfor få små konsekvenser for kommunene på Hedmarken. Anslagsvis er det ca. 2 000 dekar som det ikke vil kunne innvilges tilskudd til utsatt jordarbeiding for. Kartet som viser hvor det kan innvilges/ikke innvilges tilskudd i erosjonsklasse 1 og 2 finner dere på Fylkesmannens hjemmeside: fylkesmannen.no/Hedmark. Det er viktig at mest mulig kornareal overvintre i stubb både mht. avrenning av næringsstoffer til vassdrag og utslipp av klimagasser til luft.

Elgbeitetaksering i Ringsaker i 2015 og 2016

Av **FINN SØNSTEBY**
Ringsaker landbrukskontor

NIBIO (Norsk Institutt for Bioøkonomi) utførte på oppdrag av Ringsaker kommune elgbeitetaksering i Ringsaker i juni/juli både i 2015 og 2016. Formålet med taksten var å gi et tverrsnitt av beitetilbudet og beitetrykk i de skogkledde delene av kommunen.

Metodikk

Taksten i 2015 ble ikke lagt til spesielle problemområder eller skogtyper, og representerer derfor et tilfeldig utvalg av den skogen som finnes innen hvert elgvald, og til dels for kommunen som helhet. I 2016 ble de nye takstlinjene lagt til områder viltforvaltningen ønsket å sjekke nærmere, og slik at denne taksten i tillegg ble en kontroll av fjorårets.

Resultater

To hovedtyper beiteområder avteget seg i takstene; 1) sterkt grasdominerte åpne områder på setermark og foryngelsesflater, hovedsakelig i mer høyreliggende trakter, og 2) randsoner langs gårdskogene med til dels særs frodig feltsjikt.

Taksten i 2016 ga samme resultat som taksten i 2015 og bekrefter fjorårsresultatene. Produksjonen av beitemat lauvoppslag og furu var svært lav, spesielt innenfor sperregjerdet for fellesbeite. I følge taksten anses

vinterbeitet for elg i Ringsaker som spesielt lavt, mens elgen sommerstid kan ta ut relativt mer beite fra feltsjiktet. Tilbudet av buskbeite (lauv og furu) er lavt i alle elgvald i kommunen sammenlignet med takster gjennomført på Østlandet for øvrig. Beitepresset (andel vinterbeita skudd) er høyt i alle vald (listet fra størst til minst beitepress: Ringsaker jakt- og fiskeområde, Veldre, Nes, Brøttum, Furnes)

Samtidig avdekket takstene et svært høyt beitetrykk på alle aktuelle treslag. I 2012 analyserte NIBIO elgmøkk fra området, og fant da også at elgens sommerdiett består av mindre lauv enn typisk for Østlandet (10-15 % mot 30-40 %).

Landbrukskontoret har hele taksten tilgjengelig for de som ønsker den.

Foto: Finn Sønsteby

Fordeling av investeringsmidler til landbruket i Hedmark i 2016

Av **OLVE SÆHLI**
Innovasjon Norge

Tradisjonelt landbruk

Det ble innført to søknadsfrister for tilskuddsmidler til tradisjonelt landbruk i 2016. 80 % av tilskuddsrammen ble fordelt etter 1. februar og 20 % etter fristen den 1. september. I alt ble det søkt tilskudd til 130 prosjekter

Fordeling av BU tilskudd 2016

- Hedemarken: 34 %
- Nord-Østerdalen: 37 %
- Sør-Østerdalen: 10 %
- Glåmdalen: 17 %

innenfor tradisjonelt landbruk. 70 prosjekter ble innvilget og rammen på 27 mill. ble disponert på disse prosjektene. I tillegg er det innvilget lån på ca 75 mill. kroner i til tradisjonelt landbruk.

Fordeling av tilskuddsmidler på produksjoner:

- Melk 46 %
- Storfekjøtt 40%
- Sau 5 %
- Korntørker 1 %
- Potetlager 5 %
- Løk 3 %
- Bær 0 %

Bygdenæring

Det har i 2016 vært stor etterspørsel etter finansiering til bygdenæring. Det er totalt innvilget kr 9,5 mill. kroner. Vi har prioritert hardt og det er i hovedsak gitt midler kun til prosjekter innen Inn på tunet, reiseliv og mat. Dette er i henhold til de føringer som er gitt i Regionalt Bygdeutviklingsprogram for Hedmark. Vi har sammen med Fylkesmannens landbruksavdeling jobbet for å få til et nettverk innen Inn på tunet. Vi håper at Inn på tunet Innlandet SA blir en realitet fra 01.01.2017. Det jobbes også med å få etablert et lokalmatnettverk som i første rekke vil se på felles distribusjonsløsninger.

Bekjempelse av kjempespringfrø

Av **BENT ROGER HEGG**
Hedmarken Landbrukskontor

Kjempespringfrø er en ettårig hageplante som sprer seg raskt og fortrenger annen vegetasjon. Derfor er den uønsket i norsk natur, og inngår blant svartelisteartene. Navnet har den fått på grunn av størrelsen og fordi den kaster modne frø flere meter avgårde.

Det latinske navnet er *Impatiens glandulifera*, og planten kan bli 70-150 cm høy. Kjempespringfrø ser ganske uskyldig ut, og i tillegg har den fine blomster. Den vil etter hvert overta for all annen vegetasjon, noe som truer variert vegetasjon i kulturlandskap og utmark. Arten sprer seg raskt og kan danne tette bestander som skygger ut andre planter. Vegetasjonen langs vassdrag kan endres og andre arter trues. I tette bestander uten undervegetasjon kan erosjon oppstå når plantene visner ned etter den første høstfrosten.

Forekomsten av kjempespringfrø har økt på Hedmarken de siste årene, og det er fortsatt behov for informasjon og tiltak for å begrense utbredelsen. Fylkesmannen i Hedmark ønsker å få en bedre oversikt over utbredelsen av arten. Grunneiere og andre oppfordres derfor til å registrere funn i www.artsobservasjoner.no eller ved å melde om forekomster til landbrukskontoret.

Det er viktig at kjempespringfrø blir bekjempet for å begrense spredningen. Dette ansvaret har grunneieren. Kommunen bør sette i verk tiltak på kommunale områder hvor kjempespringfrø har etablert seg. Velforeninger, borettslag og andre grunneiere bør oppfordres til å være observante og bekjempe planten dersom den finnes på deres grunn også. Det er viktig at man samarbeider med naboer slik at sammenhengende områder blir tatt samtidig.

Kommunens landbruksforvaltning kan søke fyl-

Foto: Nibio

kesmannen om økonomisk tilskudd til bekjempelse både på kommunal og privat eiendom. Kjempespringfrø sprer seg ofte fordi hageavfall og jord med frø blir flyttet. Derfor er det viktig å holde oppsikt med slike dynger og luke bort planter som spirer før de får satt frø.

Bekjempelse i praksis

Kjempespringfrø er krevende å bli kvitt, men kan utryddes lokalt hvis arbeidet gjøres på riktig måte. For å hindre at plantene utvikler spiredyktig frø, må tiltaket gjennomføres før eller ved begynnende blomstring og gjentas tre til fire ganger i vekstsesongen. Feltet må tas de neste to årene fordi frø kan ligge i bakken i to år før de spirer. Hvis bekjempelsen blir gjort etter at plantene har blomstret i 1-2 uker, må avfallet legges i sekker og sendes til forbrenning for å hindre frøspredning.

Bekjempelsesmetoder

Bekjempelse av kjempespringfrø bør starte i tidlig juni. Da er plantene fortsatt små og enkle å luke bort. Luking kan gjøres på de små

lokalitetene. Rotsystemet er grunt, så den er lett å plukke. Planter som ikke er i blomst, kan etterlates på stedet hvis rota verken har kontakt med jord eller rennende vann.

Slått er høyaktuelt der det er store forekomster. Egnede redskap kan være gressklipper, gresstrimmer, kantklipper på traktor eller rydesag. Pass på at nedkappede planter ikke får kontakt med vann. Etter at tiltak er utført må utstyret gjøres rent for å hindre videre spredning. Kjemisk bekjempelse som sprøyting, kan også være en mulighet. Glyfosat (Roundup) eller MCPA er aktuelle preparater. Erfaring fra enkelte andre kommuner er at Glyfosat har best effekt. Dette kan være aktuelt på store lokaliteter. Ved sprøyting stilles det krav til at den som utfører arbeidet har plantevern-autorisasjon (sprøytesertifikat) og følger gjeldende lovverk.

For mer informasjon om kjempespringfrø og bekjempelse kan du gå inn på følgende hjemmeside:

<http://fagus.no/publikasjoner/2009/bekjempelse-av-kjempespringfrø>

Priskontroll ved erverv av landbrukseiendommer

Av **JON JAMTLI**
Fylkesmannen i Hedmark

Priskontrollen er hjemlet i Konesjonsloven av 28. november 2003 nr. 98 og i rundskriv M-2/2016 er det bestemt at priskontrollen ved erverv av konesjonspliktige eiendommer skal opprettholdes.

For eiendommer som skal nyttes til landbruksformål har konesjonsloven § 9 listet

opp forskjellige hensyn som skal tillegges særlig vekt ved behandling av konesjons saker. Et av hensynene er å påse at avtalt pris ikke er høyere enn at den sikrer en «samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling».

Ved Landbruks- og matdepartementets brev av 4. desember 2013 ble konesjonsmyndighetene bedt om å ikke legge avgjørende vekt på pris ved behandling av konesjons saker. Det har vært knyttet noe usikkerhet til rekkevidden av dette brevet. Nå er dette avklart gjennom rundskriv M-2/2016 hvor følgende avsnitt

avklarer forholdet til brevet av 4. desember 2013:

“Storingsbehandlingen innebærer at priskontrollen ved konesjonsvurderingen skal opprettholdes slik at konesjonslovens bestemmelser om priskontroll skal følges. Henstillingen i brev 4. desember 2013 om ikke å legge avgjørende vekt på pris ved konesjonsvurderingen mens forslaget om å oppheve priskontrollen var til behandling, vil med dette bortfalle.”

Fortsettelse neste side

Endring i toårsregelen på husdyrkonsesjon

Av **VEGARD URSET**
Fylkesmannen i Hedmark

Landbruksdirektoratet har kommet med ny tolkning av toårsregelen i husdyrkonsesjonsregelverket. Dette vil få konsekvenser for produsenter med vedvarende produksjon over konsesjonsgrensen.

Husdyrkonsesjonsregelverket åpner for å produsere inntil 15 % over konsesjonsgrensen ett år mot en tilsvarende reduksjon året etter. Dersom det ikke skjer en minst tilsvarende reduksjon, blir det innkrevd et beløp etter fastsatte satser for den produksjonen som er over konsesjonsgrensen.

Tidligere forståelse av regelverket

Tidligere var det slik at hvis man produserte over konsesjonsgrensen ett år, så ble dette sett på som første år av en toårsperiode. Tallene fra dette året ble sett opp mot produksjonen året etter uavhengig av om produksjonen året etter var over eller under konsesjonsgrensen. Toårsperioden ble da sett på som avsluttet og neste toårsperiode startet igjen det året det var en produksjon over konsesjonsgrensen.

Dette kan vises med følgende eksempel: Konsesjonsgrensen for slaktegris er 2100 slaktede griser per år. Satsen per dyr produsert over konsesjonsgrensen er satt til 300 kr per slaktegris. En produsent kan ha hatt følgende produksjon;

År	Ant. slakta griser	Avvik fra konsesjonsgrensen
2013	2050	- 50
2014	2150	+ 50
2015	2200	+ 100
2016	2000	- 100

Med tidligere forståelse av regelverket måtte produsenten betale for de 150 grisene som totalt ble produsert over konsesjonsgrensen i toårsperioden 2014 og 2015. Med en sats på 300 kr per gris ville dette ha blitt et krav om innbetaling på 45 000 kroner.

Ny forståelse

Med den nye forståelsen av regelverket Landbruksdirektoratet har formidlet vil det bety endringer for produsenter med produksjon over konsesjonsgrensen flere år på rad. Da skal hvert år med produksjon over konsesjonsgrensen ses på som år nummer 1, men korrigerer kravet ned dersom produksjonen det påfølgende året er under konsesjonsgrensen.

For produsenten i eksempelet over vil det bety at 2014 blir sett på som år nummer 1. Siden det ikke var en tilsvarende reduksjon i 2015, men en produksjon også over grensen dette året, vil produsenten måtte betale 300 kr per dyr over konsesjonsgrensa i 2014. Altså et krav på 15 000 kroner.

Neste steg er at en må se på produksjonen i 2015, siden det også dette året var produksjon over konsesjonsgrensen. For denne overproduksjonen var det derimot en tilsvarende reduksjon året etter. Produsenten slipper derfor å betale for overproduksjonen i 2015. Med ny forståelse må produsenten altså betale 15 000 kroner for overproduksjonen i eksempelet over, mens for akkurat samme produksjonsomfang måtte ut med 45 000 kroner med tidligere forståelse.

Oppsummert

Å holde seg innenfor konsesjonsgrensen er den sikreste måten å unngå å måtte betale for overproduksjon. Hvis driftsopplegget i fjøset gjør at en får utnyttet kapasiteten best med å ha produksjonen over grensen ett år mot at det er reduksjon andre år, vil toårsregelverket gjøre dette mulig. Landbruksdirektoratets nye tolkning av toårsregelen gjør at man ved produksjonssvingninger som gir vedvarende overproduksjon ikke må betale så mye som man måtte med den gamle forståelsen.

Fortsettelse fra forrige side

Ut over dette endrer rundskrivet beløpsgrensen for prisvurdering ved konsesjonsbehandling av bebygd eiendom. Rundskrivet bestemmer nå at der kjøpesummen er under kr. 3 500 000, skal prisvurderingen unnlates. Viktig å merke seg at dette gjelder saker hvor eiendommen erverves til boligformål for å opprettholdes som eget bruk og eiendommen har en boligbebyggelse som har en brukbar standard slik at erverver kan tilflytte eiendommen.

Landbruksdirektoratet har i avgjørelse i klagesak, sak 16/15789, uttalt følgende:

«I brev av 4.12.2013 til alle kommuner, fyl-

kesmenn og Statens landbruksforvaltning (siden 1.7.2014 Landbruksdirektoratet) skriver LMD at det "henstiller om at prisen partene har avtalt, ikke blir tillagt avgjørende vekt ved vurderingen av om det skal gis konsesjon". Konsesjonssøker har anført at Fylkesmannens vedtak i saken er i strid med dette brevet. I innst. 153 L (2015–2016) står det at "Stortinget ber regjeringen presisere overfor landbruksforvaltningen, fylkesmannsembetet, kommunene og fylkeskommunene at konsesjonslovens bestemmelser om priskontroll skal følges". I rundskriv M-2/2016 står det at "Storingsbehandlingen innebærer at priskontrollen ved konsesjonsvurderingen skal opprettholdes slik at konsesjonslovens

bestemmelser om priskontroll skal følges. Henstillingen i brev 4. desember 2013 om ikke å legge avgjørende vekt på pris ved konsesjonsvurderingen mens forslaget om å oppheve priskontrollen var til behandling, vil med dette bortfalle". Landbruksdirektoratet skal dermed legge særlig vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling i denne saken, jf. konsl. § 9 første ledd nr. 4.»

Fylkesmannen har i forbindelse med møter/kurs for kommunene, orientert om dette og vil følge utviklingen i den enkelte kommune for å se til at praksis er i samsvar med føringene slik det er nevnt ovenfor.

Klimatiltak i landbruket

Av **JULIE GAUKERUD SØRBY**
Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen i Hedmark har i 2016 økt oppmerksomheten om klimatiltak i landbruket. Målsettingen har vært økt kunnskap og aktivitet i fylket.

Hva er et klimavennlig landbruk?

Klimatiltak er aktiviteter i jord- og skogbruk som reduserer klimagassutslippene, binder karbon og forbereder landbruket på et endret klima. De fleste tiltakene gir både økt produksjon og er klimavennlige.

Klimatiltak i landbruket kan være bedre utnyttning og miljøvennlig spredning av gjødsel, biogass, grøfting og drenering, bruk av trevirke i bygninger, biovarme eller økt produksjon i skog. Tiltak for å øke produksjonen gir lavere klimagassutslipp per kilo potet, korn, kjøtt og melk.

Bakgrunn for satsingen

Jordbruket står for ca. 9 % av Norges klimagassutslipp. Dette er i hovedsak metan og lystgassutslipp fra husdyrhold og gjødsel. Å dyrke myr gir også store klimagassutslipp. I tillegg kommer bruk av fossilt brennstoff til maskiner og oppvarming av bygninger og veksthus.

Klimaendringene gir allerede våtere og uforutsigbart vær, og vi vil få en lengre vekstsesong. For å øke matproduksjonen i takt med befolkningsveksten, må vi tilpasse oss det endrede klimaet.

I desember 2015 ble partene i FNs klimakonvensjon enige om et mål om å begrense den globale oppvarmingen til to grader i forhold til før-industrielt nivå. Norge har blitt enig med EU om å samarbeide for å redusere klimagassutslippene med 40 % i forhold til 1990 innen 2030. Det er gjennom flere stortingsmeldinger uttrykt en forventning om at landbruket bidrar til å kutte klimagassutslippene. Matproduksjonen i Norge skal samtidig øke i takt med befolkningsveksten.

I februar 2016 leverte en arbeidsgruppe nedsatt av Landbruks- og matdepartementet en rapport om landbruk og klimaendringer. Ifølge rapporten kan jordbruket kutte klimagassutslipp med 20 % innen 2030. Rapporten inneholder bred og oppdatert kunnskap om de utfordringene og mulighetene landbruket vil ha i møtet med et endret klima.

Mye gjøres allerede i jord- og skogbruk i Hedmark

I Hedmark er jordbruket en viktig næring, men bidrar til en svært stor del (mer enn 20 %) av fylkets klimagassutslipp. Hedmark har også 20 % av landets skogarealer, som er viktige karbonlagre.

Utslippsreducerende aktiviteter er allerede i gang i fylket. Mange kommuner har tiltak i landbruket som en del av sine klima- og energiplaner. Norsk Landbruksrådgiving og flere kommuner jobber med gjødselhåndtering, drenering, miljøvennlig traktorkjøring og lagring av biokull i jord. Frukt-, grønt-, korn-, og kjøttproduksjonen skal øke gjennom dedikerte satsinger. Den felles strategien for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland skal blant annet øke produktiviteten i skog og bruken av tre. Hedmark er også et av landets ledende fylker innen bioenergi.

Hvor kan gårdbrukerne søke råd og støtte?

Gårdbrukere kan søke midler til spesielle miljøtiltak (SMIL-midler), tilskudd til generelle miljøtiltak gjennom Regionalt Miljøprogram (RMP-midler), eller midler til klima- og miljøtiltak. Det er også mulig å kontakte landbruksrådgivinga eller landbrukskontoret i kommunen for å få råd om drenering, gjødselhåndtering, biovarme og andre tiltak på gårdsnivå.

Kommunene kan også søke midler til dedikerte klimatiltak gjennom «klimasats», en ny tilskuddsordning fra april 2016. Neste søknadsfrist er 15. februar 2017.

Kommuner, landbruksrådgiving, gårdbrukere, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner kan

søke om midler til utredninger, prosjekter, storskalaforsøk, fagmøter, markdager og andre informasjonstiltak. Tiltakene skal være praktiske og næringsrettede.

Norsk Landbruksrådgiving og Norges Bondelag igangsatte i 2016 et prosjekt for klimarådgiving på gårdsnivå. Målet er å utvikle et system for å utvikle gården i klimavennlig retning, gjennom kartlegging, analysering og en plan for oppfølging.

Klimakonferanse og kåring av Hedmarks klimabonde

Fylkesmannen, Høgskolen i Innlandet, Hedmark bondelag, NLR innlandet og Hedmark bonde- og småbrukarlag arrangerte den 2. november konferansen «Klimasmart landbruk og god økonomi». Konferansen ble et vellykket arrangement med høyt deltagerantall. De gode innlederne gav inspirasjon og kom med konkrete klimatiltak som kan gjøres på gårdsnivå. Alle innleggene fra konferansen finner du på Fylkesmannens nettside under fanen Kurs og konferanser.

«Hedmarks klimabonde» ble kåret. Hanne og Olav Vold fra Stange fikk en påskjønnelse fordi de har gjort flere gode klimatiltak på sin eiendom. Familien Vold har blant annet gått sammen med en annen gårdbruker om å investere i slag-esprederutstyr for best mulig utnyttelse av husdyrgjødsel. De overgjødsler med N-sensor og er gode på vekstskifte. Videre har de investert i halmfyringsanlegg som varmer opp alle hus på deres eiendom. De bruker GPS-teknologi som reduserer overlapp i alle arbeidssituasjoner. På den måten sparer de både tid og penger samtidig som drivstoffbruket og klimabelastningen blir mindre. Juryen, bestående av representanter fra Fylkesmannen, Høgskolen i Innlandet, Hedmark Bondelag, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet og Hedmark bonde- og småbrukarlag, takker for gode forslag til kandidater og håper at klimabondevinnerne kan inspirere andre gårdbrukere til små og store klimatiltak på sin eiendom.

Landbruksapp for storfeprodusenter

Av **HEGE G. OTTINSEN**
Hedmarken landbrukskontor

Gjennom storfekjøtt-satsingen til Fylkesmannen ble det opprette en gruppe for faglige og sosiale nettverk for kjøttprodusenter på Hedmarken. Gruppen består av aktører fra landbrukskontorene, Norsk Landbruksrådgiving Innlandet, Hedmark Bondelag, Felleskjøpet Agri, Strand Unikorn, Tyr og TINE. Gruppen

ønsker å lage en applikasjon på mobilen med oversikt over all aktivitet ang. storfekjøtt i området.

- Gjennom Fylkesmannen kunne vi få støtte til et slikt arbeid. Appen skal bla. ha en kalender med oversikt over hendelser på Hedmarken. Det skal være mulig å sortere på tema, sted og tidspunkt, og det skal komme varsel ved ønskede hendelser.

Arbeidet med utviklingen er i gang. Det vil i

første omgang være en pilotapplikasjon for kommunene Hamar, Løten, Stange og Ringsaker, rundt temaene som organisasjonene forvalter. Vi håper at så mange som mulig vil ta i bruk appen og ser nytten av den. Hvis det viser seg at den er en suksess, vil den kunne utvides, både i forhold til tema og kommuner.

Vi har som mål å lansere appen i slutten av januar 2017!

Verdt å vite...

Varsel – rutiner ved vilt påkjørsler

Ved vilt påkjørsler ring **Politiet 02800**. Du kan også ringe nødtelefonen 112. Har du kjennskap til den lokale fallviltordningen og deres mannskaper kan disse også kontaktes direkte.

Ansvarlig for dødt vilt ellers i veibanen eller på veikanten i Ringsaker, er NCC Roads A/S, som kan nås på tlf. 175 eller mobil 406 48 213.

I Hamar, Stange og Løten er det Kolo Veidekke, tlf. 924 86 539.

Dyrevernemnda for Hedmarken 2013-2016

Medlemmer

- Agnes Sween, Tåsåsvegen 81, 2320 Furnes, leder
Mobiltlf. nemnd: 416 67 353, privat: 979 86 888
– e-post: nsween@online.no
- Ragnhild Myklebust, Thore Bjerkesv. 13, 2380 Brumunddal
Mobiltlf. 480 26 734 – e-post: rh-mykle@online.no
- Britt Dobloug, Sankt Mikael's veg 283, 2324 Vang
Mobiltlf. 402 20 387 - e-post: bdobloug@online.no

Kontaktpersoner ved Mattilsynet

Kontaktpersoner ved Mattilsynet Avdeling Mjøsområdet:

Bente Fauske (avdelingssjef)	tlf. 224 00 000	tlf. 959 85 412
Elisabeth Nissen Nordbye	tlf. 224 00 000	tlf. 977 52 662
Tor-Egil Furu	tlf. 224 00 000	tlf. 909 78 320
Gry Almdahl	tlf. 224 00 000	tlf. 477 05 636
Line Lundstein	tlf. 224 00 000	tlf. 977 71 835

Bekyringsmelding Mattilsynet www.mattilsynet.no
eller tlf. 224 00 000

Rovilt – varslingstelefon (SNO)

Ringsaker:	Olaf Tørudbakken	tlf. 950 31 065
Hamar, Løten, Stange:	Simen Bredvold	tlf. 918 27 296
Roviltkoordinator i Hedmark:	Stein Arne Brendryen	tlf. 482 59 027

Gjennom hele året skal spor og synsobservasjoner av fredet rovilt umiddelbart meldes roviltkontaktene i regionen. Dette er viktig i forbindelse med bestandskartlegging av rovilt. En god kartlegging av bestandet er avgjørende i forbindelse med tildeling av kvoter ved bl.a. lisensfelling. Dersom du ikke får kontakt med roviltkontaktene i din kommune, prøv nabokommunen, roviltkoordinatoren i Hedmark eller landbrukskontoret.

Telefonnummer veterinæravakt

Hamar, Løten, Stange	62 56 24 30
Ringsaker nord	480 98 770
Ringsaker sør	62 35 90 05 / 995 31 466

Har du en drøm om ny virksomhet på gården i tillegg til det tradisjonelle landbruket?

Bli med på en nyttig og inspirerende kveld med fokus på en god start for etablering av ny virksomhet, eller tilleggsnæring i landbruket.

Tirsdag 24. januar 2017 kl 18.30 på Gregers, Hamar. For mer info se <http://www.hamarregionen.net/arrangementer/inspirasjonskveld-for-grundere/>

Informasjonskveld om nytt system for produksjonstilskudd

I løpet av våren 2017 vil det holdes en informasjonskveld med gjennomgang av det nye systemet for produksjonstilskudd. Det nye systemet åpner 1. mai 2017 for registrering av første søknad. Søknadsfristen er 15. mai. I det nye systemet er det ikke mulig å levere søknad etter søknadsfristen og vi anbefaler derfor alle å søke allerede 1.mai. Vi vil gå nærmere igjennom de nye reglene rundt

søknadsfristen og selve søknaden på informasjonskvelden. Hvis du ikke har mulighet til å komme på informasjonskvelden, men allikevel vil ha informasjon om det nye systemet må du ta kontakt med landbrukskontoret så hjelper vi deg.

Det vil bli holdt samling både på Blæstad og i Ringsaker.

Nye flybilder i 2016

Landbruksforvaltningen i Hamar, Løten, Stange og Ringsaker, har fått tilgang til nye flybilder. Det er kommunene og Statens kartverk som har stått for arbeidet. Fotograferingen ble foretatt våren 2016. De nye flybildene dekker hele Stange, nesten hele Løten, søndre del av Hamar (mangler fjellområdene), og om lag halvparten av Ringsaker (mangler nordøstre del, unntatt Sjusjøen). Bildekvaliteten er best i og ved byer/tettsteder, samt langs E6 og jernbanetraséen. De nye flybildene er lagt inn i "Gårdskart på nett".

Invitasjon til kurs i gjødslingsplanlegging for økologiske produsenter

Hedmarken landbrukskontor og Ringsaker landbrukskontor inviterer til gratis kurs i gjødslingsplanlegging på Blæstad:

Onsdag 1. februar 2017 kl. 19 – 22 på Blæstad
Tirsdag 7. februar 2017 kl. 19 – 22 på Blæstad
Kurset vil basere seg på å utarbeide gjødslingsplaner for 2 av deltagerne hver kveld. En plan før kaffen og en plan etter kaffen. Norsk Landbruksrådgivingen Innlandet v/Stein Olav Nyvoll vil ta gjennomføringen av planarbeidet og vise på skjerm som alle kan følge med på. Vi er interessert i at noen i samråd med undertegnede

tilbyr seg å bruke sine opplysninger om gården til bruk i utarbeidelsen av planen.

Forutsetninger: Jordprøver, skifteplan, forventet avlinger, kløvermengde i enga, såtidspunkt, evt. næringsinnhold husdyrgjødsel mv.

Planen blir så utarbeidet slik at alle kan følge med på gjødslingsprogrammets ulike deler og drøfte og lære av hvilke forutsetninger planen bygger på.

De som ønsker egen plan, men ikke blir brukt på kurset, vil få tilbud om å få utarbeidet egen

plan gratis. Det settes et tak på 6 slike planer utover de 4 som blir laget på kurset. Ved behov gjennomføres loddtrekning blant de interesserte. Vi håper kurset skal gi en god innføring og forståelse av både formålet med slike gjødslingsplaner både for å tilfredsstille kravene til produksjonstilskudd, men ikke minst for å se nytten av gjødslingsplanen i den daglige drifta for å oppnå en mest mulig lønnsom produksjon.

Påmelding:

Landbruksjef Stein Enger tlf. 625 624 26/
stein.enger@stange.kommune.no innen onsdag 25. januar 2017.

MJØSEN SKOG

Mye skog
eller lite
skog – vi
hjelper deg!

www.mjosen.no

Vi tilbyr hogst, markberedning, planting, ungskogpleie og tynning.

Ta kontakt med våre hyggelige skogbruksledere for gratis befaring av skogen din.

Ringsaker

Anders Flugsrud, mob. 900 55 662

e-post: af@mjosen.no

Furnes, Vang og Løten

Eivind Nordby, mob. 476 03 609

e-post: eivind@mjosen.no

Stange

Frank Monsen, mob. 905 99 732

e-post: fm@mjosen.no

AGRI-SERVICE

Tilbyr landbrukstakst på din landbrukseiendom ved eierskifte, salg, skifte, lånefinansiering m.m.

Kontakt:

Bjørn Ludvig Mehlum

Stolvstadvegen 9

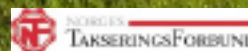
2360 Rudshøgda

Tlf: 99641154

E-mail: blm@agri-service.no

Hjemmeside: www.agri-service.no

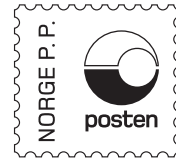
Autorisert landbrukstakstmann i :

SØKNADSRISTER 2017

Dato: Søknadsfrist for:

- 15. jan. Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovviltskader. (Fylkesmannen)
- 20. jan. Produksjonstilskudd (gammel søknadsordning). Husdyrtilskudd. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser. Distriktstilskudd frukt, bær og grønt for kvantum levert til godkjent omsetningsledd i 2016. Driftstilskudd melkeproduksjon. Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon. Tilskudd til avløsning ved ferie 2016. (Kommunen)
- 1. mars Statstilskudd til skogsbilveger. (Kommunen)
- 1. mars Tilskudd til tiltak i beiteområder (for beitelag og enkeltpersonforetak) (Behandles av kommunen, avgjøres av Fylkesmannen)
- 15. apr. SMIL (spesielle miljøtiltak i landbruket). (Kommunen)
- 15. mai Produksjonstilskudd (nytt søknadsskjema). Absolutt søknadsfrist! Husdyrtilskudd (unntatt bikuber). Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon. Driftstilskudd melkeproduksjon. Registrere dyr som skal gi grunnlag for avløsertilskudd. Registrere dyr som gir grunnlag for tilskudd for grovfôrareal.
- 1. juli Oppsamlingsrunde Investeringer midler - tradisjonelt landbruk (Landbrukskontoret/Innovasjon Norge). Innmelding av prosjekter til landbrukskontoret i god tid før søknadsfristen.
- 1. okt. Tilskudd til generelle miljøtiltak herunder tilskudd til utsatt jordarbeiding, grassoner langs vassdrag og i vannveier, spredning av husdyrgjødsel om våren eller i vekstsesong. (Kommunen)
- 1. okt. Statstilskudd til skogsbilveger. (Kommunen)
- 15. okt. Produksjonstilskudd (nytt søknadsskjema). Absolutt søknadsfrist! Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid 2017. Husdyrtilskudd. Tilskudd til økologisk areal og husdyr. Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser. Distriktstilskudd frukt, bær og grønt for kvantum levert til godkjent omsetningsledd i 2017. Areal og kulturlandskapstilskudd. Tilskudd til dyr på beite. Tilskudd til dyr på utmarksbeite. Driftstilskudd til melkeproduksjon. driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon. Registrere dyr som gir grunnlag for avløsertilskudd. Registrere dyr som gir grunnlag for grovfôrareal. (Kommunen)
- 20. okt. Tilskudd til organisert beitebruk (for beitelag). (Kommunen).
- 31. okt. Erstatning for avlingssvikt og erstatning for svikt i honningproduksjon. Landbrukskontoret må varsles straks du blir klar over at skade har skjedd eller kan oppstå. (Kommunen)
- 1. nov. Erstatning for tap av husdyr og tamrein til rovvilt. (Fylkesmannen)
- 1. des. Søknad om melkekvote på ku for nyetablering. (LDIR)
Hovedrunde investeringsmidler - tradisjonelt landbruk (Landbrukskontoret/Innovasjon Norge).
Innmelding av prosjekter til landbrukskontoret i god tid før søknadsfristen.
- 31. des. Erstatning for katastrofetap i husdyrhold for tap av sau på beite. (Kommunen)
Varsle Landbrukskontoret så raskt som mulig.
- Hele året Tidlig pensjon for jordbrukere. (Kommunen)
Tilskudd til avløsning v/sykdom mv. - frist 3 mnd. etter siste tilskuddsberettigede dag. (Kommunen)
Tilskudd til drenering av jordbruksjord. (Kommunen)
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK), herunder ungsogpleie. (Kommunen)
- 2018 10. januar 2018 er det frist for å etterregistrere opplysninger om avløserutgifter, distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker samt matpotet i Nord-Norge, tilskudd til dyr på utmarksbeite, dyr solgt som livdyr (gris, kylling, kalkun). (Kommunen)

Returadresse:
Landbrukskontoret i Ringsaker
Postboks 14, 2360 Rudshøgda

Forbered deg til våren med Strand Unikorna!

**Strand Uniwrap rundballeplast
– prisgunstig alternativ**

**Du kan også velge mellom flere
andre varianter av rundballeplast,
både til surfôr og halm**

Ensilering

For ensilering av surfôr kan vi tilby GrasAAT Lacto, GrasAAT Plus, GrasAAT SX, GrasAAT EC og Maursyre levert i ulikt kvantum etter behov (25l, 200l, 1000l, bulk)*

Såfrø

Spør oss også om vårt utvalg på både konvensjonelle og økologiske frøblandinger til surfôr, hø, beite og grønnfôr.

* Frist for bestilling av bulk er 5. februar 2017.

Strandveien 15, PB: 103, 2391 Moelv
Tlf: 62 35 15 00, Fax: 62 35 15 55
post@strandunikorna.no, www.strandunikorna.no

Strand Unikorna